

47. Keskiviikkona 2 päivänä toukokuuta 1990

kello 14

		Siv.
Päiväjärjestys		
Ilmoituksia		
Vaaleja:		
1) Sivistysvaliokunnan täydennys- vaali	1488	6) Ehdotus laiksi puolustusvoimista annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta 1490 Hallituksen esitys n:o 211/1989 vp. Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1
Kolmas käsittely:		
2) Ehdotus laiksi vientitakuulain 2 §:n muuttamisesta	„	7) Ehdotukset laiksi valtion virka- mieslain muuttamisesta sekä laiksi val- tion virkojen täyttämisestä eräissä ta- pauksissa ja eräiden asetusten toimitta- misesta eduskunnalle annetun lain 2 §:n kumoamisesta 1501 Hallituksen esitykset n:ot 227 ja 238/ 1989 vp. Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 3
Hallituksen esitys n:o 21 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 Suuren valiokunnan mietintö n:o 31		
3) Ehdotus laiksi yhteishallinnosta vuokrataloissa	1489	
Hallituksen esitys n:o 223/1989 vp. Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2 Suuren valiokunnan mietintö n:o 32		
Ensimmäinen käsittely:		
4) Ehdotus laiksi Ystävyyden puis- tosta	1490	Esitellään:
Hallituksen esitys n:o 204/1989 vp. Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8		8) Euroopan neuvoston Suomen val- tuuskunnan kertomus parlamentaari- sen yleiskokouksen toiminnasta (K n:o 5) 1502
5) Ehdotus laiksi kirkkolain 126 a ja 547 §:n muuttamisesta	„	9) Hallituksen esitys n:o 40 rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uu- distamisesta 1507
Hallituksen esitys n:o 31 Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9		10) Hallituksen esitys n:o 42 erä- maalaiksi 1509
		11) Ed. Törnqvistin ym. lakialoite n:o 32 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta 1516
		12) Ed. Linnainmaan lakialoite n:o 33 laiksi eräitä tuotannollisia investoin- teja koskevista poikkeuksista liikevaihi-

Siv. **Kirjalliset kysymykset**

toverolakiin annetun lain 3 §:n
muuttamisesta 1517

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, Ahonen, Almgren, Anttila, Jokiniemi, Juhantalo, Järvenpää, Järvisalo-Kanerva, Kietäväinen, Korkia-Aho, Laitinen, Ollila, Paakkinen, Paavilainen, Puska, Rajamäki, Ranta, Renko, Riihijärvi, Rinne, Ryyänen, Salolainen, Savela, Seppänen, Soininvaara, Suominen, Tenhiälä, Tiuri, Urpilainen, Viljanen ja Virolainen.

Ilmoitusasiat:**Lomanpyynnöt**

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia ed. Salolainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jokiniemi, Juhantalo, Järvisalo-Kanerva, Korkia-Aho, Ollila, Puska, Renko, Rinne, Ryyänen, Savela, Soininvaara, Suominen, Tenhiälä, Urpilainen ja Virolainen, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien takia edustajat Anttila ja Rajamäki, tämän kuun 4 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Laitinen ja yksityisasioiden takia ed. Paavilainen, 9 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Almgren, 10 päivään virkatehtävien takia ed. Paakkinen sekä 11 päivään virkatehtävien vuoksi edustajat Ahonen, Järvenpää, Kietäväinen, Riihijärvi, Seppänen ja Viljanen.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime huhtikuun 27 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 45 ja 46, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 169 ja 181. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13 ja käsittelyssä on viisi asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**1) Sivistysvaliokunnan täydennysvaali**

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on sivistysvaliokunnan täydennysvaali. Kun täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemiehistö on tänään pitämässään kokouksessa tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokunnan jäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, toteen vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti sivistysvaliokunnan jäseneksi ed. Almgren.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi vientitakuulain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 21

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8

Suuren valiokunnan mietintö n:o 31

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi yhteishallinnosta vuokrataloissa

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 223/1989 vp.

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 2

Suuren valiokunnan mietintö n:o 32

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Löyttyjärvi: Arvoisa puhemies! Viitaten lain aikaisemmissa käsittelyissä käyttämiini puheenvuoroihin ehdotan tässä yhteydessä hyväksyttäväksi kaksi perustelulausumaa. Toinen koskee tarpeita kehittää vuokralaisdemokratialainsäädäntöä edelleen ja toinen sellaisen lausuman ottamista tämän asian yhteyteen, josta selviää, että lakia ei voi käyttää nykyisten vuokralaisdemokratiamallien heikentämiseen, mitä pelkoa vuokralaisten keskuudessa on tällä hetkellä. Lausumaehdotukset kuuluvat seuraavasti:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhteishallintolain toteutumista ja ryhtyy saadun kokemuksen pohjalta toimenpiteisiin järjestelmän pikaiseksi ulottamiseksi koko vuokra-asuntokantaan ja jatkaa vuokralaisdemokratian lainsäädännöllisen perustan kehittämistä kohti asukkaiden itsehallintoa. Tällöin keskeistä on asukkaiden osuuden lisääminen yli puoleen taloyhtiöiden hallituksissa ja oikeus aina nimetä tilintarkastaja sekä asukastoimikuntien päättävällän lisääminen."

2) "Eduskunta toteaa, että laki yhteishallinnosta vuokrataloissa on minimilaki eikä aseta kattoa vuokralaisten osuudelle ja vaikuttamisen mahdollisuuksille vuokratalojen hallinnossa eikä sitä pidä käyttää perusteluna asukkaiden vaikutuksen heikentämiselle

taloissa, joissa jo on toteutettu vuokralaisdemokratiaa."

Ed. Säilynoja: Herra puhemies! Kannatan ed. Löyttyjärven ehdotuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Löyttyjärvi ed. Säilynojan kannattamana ehdotanut perusteluissa lausuttavaksi:

1) "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa yhteishallintolain toteutumista ja ryhtyy saadun kokemuksen pohjalta toimenpiteisiin järjestelmän pikaiseksi ulottamiseksi koko vuokra-asuntokantaan ja jatkaa vuokralaisdemokratian lainsäädännöllisen perustan kehittämistä kohti asukkaiden itsehallintoa. Tällöin keskeistä on asukkaiden osuuden lisääminen yli puoleen taloyhtiöiden hallituksissa ja oikeus aina nimetä tilintarkastaja sekä asukastoimikuntien päättävällän lisääminen."

2) "Eduskunta toteaa, että laki yhteishallinnosta vuokrataloissa on minimilaki eikä aseta kattoa vuokralaisten osuudelle ja vaikuttamisen mahdollisuuksille vuokratalojen hallinnossa eikä sitä pidä käyttää perusteluna asukkaiden vaikutuksen heikentämiselle taloissa, joissa jo on toteutettu vuokralaisdemokratiaa."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Lopuksi on äänestettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Löyttyjärven 1) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Löyttyjärven 1) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 137 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 42. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Löyttyjärven 2) ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Löyttyjärven 2) ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 143 jaa- ja 20 ei-ääntä; poissa 36. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi Ystävyyden puistosta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 204/1989 vp.

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi kirkkolain 126 a ja 547 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 31

Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Huomautan valtiopäiväjärjestyksen 61 §:n säännöksestä, jonka mukaan muut kuin evankelis-luterilaiseen uskontunnustukseen kuuluvat eivät saa ottaa osaa kirkkolain käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi puolustusvoimista annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 211/1989 vp.

Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Ensimmäisessä käsittelyssä oleva hallituksen

esitys puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta koskee vain kahta pykälää. Puolustusasiainvaliokunnan enemmistö yhtyy hallituksen esitykseen ja on valmis antamaan huomattavat delegointivaltuudet puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmien muuttamiseen. Valmistunut mietintö merkitsee sitä, että sotilaspiirit lakkautetaan ja tällä lainmuutoksella eduskunnalta viedään mahdollisuus vaikuttaa sotilaspiirien kohtaloon. Hallituksen antaman lakiesityksen perustelut ovat erittäin lyhyet, ja keskeisenä periaatteena niissä sanotaan olevan hallinnon voimakkaan hajauttamisen.

Nykyisin maa on jaettu 7 sotilaslääneihin ja 23 sotilaspiiriin. Niiden tilalle ehdotetaan muodostettavaksi 12 uusimuotoista sotilasläänä. Tällä hetkellä meillä on 30 hallintoyksikköä, 7 sotilasläänä ja 23 sotilaspiiriä. Mikäli nämä yhdistetään sotilaslääneiksi, tulee hallintoyksiköiden lukumäärä väheneen aikaisemmasta runsaaseen kolmanneksen. Tällöin on kysymys keskittämisestä eikä hajauttamisesta. Näin siitäkkin huolimatta, että pääesikunnasta todella siirretään tehtäviä uusimuotoisille sotilaslääneille.

Nykyinen jako sotilaslääneihin ja sotilaspiireihin on ollut voimassa vuodesta 1966 alkaen. Lakiehdotuksen tavoitteet maanpuolustuksen kannalta ovat mielestäni oikean suuntaiset. Perusteluissa on keskeisinä periaatteina hallinnon voimakas hajauttaminen ja tulostavasti lisääminen kaikilla hallinnon tasoilla. Hallinnollisten työpaikkojen siirto Helsingistä tukee näitä tavoitteita. 12 siviililäänien mukaisen sotilasläänin muodostaminen johtaa kuitenkin alueellisen hallinnon keskittymiseen kuten edellä jo totesin eikä tavoitteiden mukaiseen hallinnon hajauttamiseen. Henkilöstön siirto myös lyhyessä ajassa paikkakunnalta toiselle aiheuttaa suuria hankaluksia puolustusvoimien henkilökunnalle ja heidän perheenjäsenilleen.

Arvoisa puhemies! On avoimesti kysyttävä tämän lain käsittelyn yhteydessä, onko nyt esitetty hallinnon jaotus puolustusvoimissa nykyisten yleisten tavoitteiden mukainen, kun väliportaan hallintoa tulisi kehittää eurooppalaisten näkemysten mukaan. Aluehallinnossa ollaan siirtymässä läänikohtaisesta ajattelutavasta maakuntakohtaiseen. Puhutaan työssäkäyntialueista, talousmaakunnista ja alueista, jotka vastaavat hyvin pitkälle nykyistä sotilaspiirijakoa. Piirit vastaavat to-

della luontevasti syntyneitä asioimisalueita. Organisaatioita kehitettäessä olisikin pitänyt ottaa huomioon toiminnalliset näkökohdat kuten liikenneyhteydet, työssäkäyntialue, väestön äidinkieli jne.

Lääninrajat eivät vastaa enää käytännön tarpeita, ja niitä tulisikin vähitellen pyrkiä muuttamaan nykyajan vaatimuksia vastaviksi. On hyvin todennäköistä, että toimet lääninjaon muuttamiseksi paremmin vastamaan toiminnallista maakuntajakoa vahvistuvat lähitulevaisuudessa. Sisäasiainministeriössä on tämän suuntaisia pyrkimyksiä. Uutta maakuntahallintojärjestelmää kehitetään. Tästä esimerkkinä on syytä todeta sairaanhoitopiirien muodostuminen sekä seutukaavaliittojen ja maakuntaliittojen yhdistymistoimet.

Arvoisa puhemies! Puolustusvoimien yhteys reserviläisiin sekä asevelvollisiin on maanpuolustushengen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Uusimuotoiset sotilasläänit ovat suuria yksiköitä ja välimatkat läänien eri keskusten välillä todella pitkiä. Sotilaspiirien lakkauttaminen heikentää paikallisväestön aktiivista yhteydenpitoa puolustusvoimiin. Noin 120—150 vapaaehtoista maanpuolustusorganisaatiota menettää tärkeän yhteistyökumppaninsa, kun sotilaspiirit katoavat. Sotilaspiiri on ollut palvelupiste, josta palvelujen saatavuus on ollut vaivatonta ja maanpuolustustyötä tukevaa. Mielestäni sotilaspiireillä on keskeinen osuus siinä, että suurella yleisöllä on myönteinen suhtautuminen puolustusvoimiin.

Kriisiajan puolustusvoimamme rakentuvat olennaisesti reservien varaan. Yhteydenpitoa reserviläisiin ovat sotilaspiirit hoitaneet erinomaiset. Sotilaspiireillä on henkilö- ja aluetuntemusta. Kun sotilaspiirit ovat pitäneet yhteyttä reserviläisiin, ei ole ollut kysymys pelkästä palvelutehtävästä vaan myös aktiivisesta oma-aloitteisesta yhteydenpidosta puolustusvoimien suunnalta reserviläisiin ja tällä tavalla oikean maanpuolustushengen ylläpitämisestä.

Arvoisa puhemies! Mikäli eduskunnan enemmistö hyväksyy sotilaspiirien lakkauttamisen, tulee se samalla vahvistamaan lääninhallinnon asemaa. Vaasan läänissä suomenkielisen Etelä-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan maakuntakeskusten asema sotilashallinnollisesti heikkenee. Tässä yhteydessä voikin nostaa esille ajatuksen, että sotilasläänit

lakkautettaisiin sotilaspiirien asemesta. Tätä on mm. Keski-Pohjanmaan maakuntaliitto kannanotossaan esittänyt. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi yhdistämällä sotilasläänien esikunnat sijaintipaikkakuntiensa sotilaspiirien esikuntiin. Käytännössäkin tämä asia voitaisiin hoitaa, koska lukuunottamatta Jyväskylän ja Tikkakosken välistä vähäistä etäisyyttä sijaitsevat kaikki maamme seitsemän sotilasläänin esikuntaa paikkakunnalla, jolla myös on sotilaspiirin esikunta. Hyvin monessa tapauksessa esikunnat sijaitsevat vieläpä samassa rakennuksessa, joten yhdistäminen olisi teknisesti hyvin helppoa.

Arvoisa puhemies! Sotilaspiirit ovat kuntaviranomaisia, joiden päätöksistä haetaan muutosta kutsunta-asiain keskuslautakunnalta. Tehtävien siirtäminen uusimuotoisille sotilaslääneille vaatii asevelvollisuuslain muutoksen. Myös puolustusvoimien virkaavusta poliisille annettuun lakiin joudutaan tekemään muutoksia. Eduskunnalle olisikin tullut samanaikaisesti antaa kaikki nämä lakiehdotukset, jotka ovat välttämättömiä seurauksia nyt tapahtuvasta lainmuutoksesta.

Keskustan eduskuntaryhmän jäsenet puolustusasiainvaliokunnassa ovat jättäneet vastalauseen valiokunnan mietintöön. Keskusta antaa kaiken tukensa puolustusvoimille, mutta me emme voi hyväksyä, että hallinnollisilla järjestelyillä heikennetään maakuntien asemaa ja tätä kautta myös maanpuolustustahtoa. Nyt käsittelyssä olevan lakiesityksen useat tavoitteet ovat kannatettavia, mutta koska käsittelyssä oleva lakiesitys vie eduskunnalta mahdollisuuden vaikuttaa sotilaspiirien kohtaloon, emme voi lakiesitystä hyväksyä vaan tulemme lain kolmannessa käsittelyssä esittämään tämän lakiesityksen hylkäämistä.

Ed. Laine: Herra puhemies! Puolustusasiainvaliokunnalla oli mielestäni itse asiassa vaikeuksia perustella, minkä vuoksi tämä hallituksen esitys tulisi hyväksyä. Tämä johtuu siitä, ainakin minun mielestäni, että hallituksen esitys on tavattoman kehnosti valmisteltu. Valiokunta on kyllä löytänyt kaksi perustetta. Se ilmenee valiokunnan mietinnön alkuosasta, jossa sanotaan, että ”valiokunta katsoo, että lakiesitys antaa puolustusvoimille nykyistä paremmat mahdollisuudet suunnata henkilöstövoimavaroja

esikunnista koulutus-, huolto- ja teknisiin tehtäviin". Koetin valiokunnassa kuunnella ja seurata asiantuntijalausuntoja, mutta minulle ei selvinnyt tämän valiokunnan kannanoton paikkansapitävyys asiantuntijalausuntojen perusteella.

Toisen perustelun valiokunta esittää seuraavasti: "Samalla voidaan hallintoa hajauttaa ja lisätä alempien johtoportaiden toimivaltaa ja toiminnallista vastuuta." No, tämän lauseen jälkimmäinen osa saattaa jotenkuten pitää paikkansa, mutta nimenomaan alkuosa "samalla voidaan hallintoa hajauttaa" pitää vain siltä osin paikkansa, että Helsingistä hieman siirretään muuonne, mutta kokonaisuudessaan tämä esitys ei suinkaan merkitse hajauttamista vaan keskittämistä, johon myös ed. Vihriälän puheenvuorossa viitattiin.

Se muu osa, jonka valiokunta mielipiteenään sitten lausuu tästä hallituksen esityksestä, itse asiassa todistaa juuri sen, mitä väitin, että hallituksen esitys on huonosti valmisteltu ja siitä johtuen valiokunnan oli pakko eräitä kannanottoja, toivomuksia, vaatimuksia ja edellytyksiä lain toteutusta ajatellen esittää. Ne eivät kuitenkaan mielestäni ole riittäviä. Haluankin omaa ehdotustani hallituksen esityksen hylkäämisestä perustella erällä näkökohdilla, jotka ovat seuraavat.

Ensinnäkin suuri osa valiokunnassa esiintyneistä asiantuntijoista totesi, että nykyinen puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmä on toimiva. Itse asiassa hallituksen esityksestä ei löydykään sellaisia väitteitä, joilla voitaisiin osoittaa nykyisen järjestelmän toimivuus kelpaamattomaksi, heikoksi tai niin edelleen. Valiokunnassa kuullut monet asiantuntijat osoittivat, että nykyisestä hallinto- ja johtamisjärjestelmästä ei ole mitään haittaa, ei tänään eikä, ainakaan monien mielestä, myöskään tästä eteenpäin.

Ottaen huomioon sen, että tässä on kuitenkin kyseessä melkoisen suuri hallinto- ja johtamisjärjestelmän muutos, ihmetyttää nimenomaan hallituksen esityksen perustelujen niukkuus. Perustelut, jotka hallituksen esitykseen on kirjattu, ovat todella niukat. Voisin esittää eräitä esimerkkejä valmistelun heikkoudesta, mutta olkoon, koska se ei ole nyt kaikkein tärkeintä. Haluan kuitenkin viitata eräisiin puutteisiin.

Kun hallituksen esityksen mukaan sotilas-

piirit lakkautetaan ja siirrytään uusiin sotilasläänneihin ja muodostetaan maanpuolustusalueita, niin hallituksen esityksessä ei lainkaan kerrota, miten tämä tulee käytännössä tapahtumaan tai mitä se merkitsee näiden alueiden kokoa, väestömäärää, ajatellen. Siitä syystä on paikallaan muistuttaa, että esimerkiksi ehdotettuun Turun ja Porin sotilasläänneihin tulisi kuulumaan yhteensä 111 kuntaa eli lähes neljännes maamme kuntien lukumäärästä. Väestöä alueella olisi 750 000. Tämä ainakin todistaa sen, että kuntien väkilukumäärää ajatellen jako on kovin, sanoisinko, vaihteleva. Hyvin erisuuruisia ovat nämä uudet sotilasläänit.

Hallituksen esityksessä ja luonnollisesti valiokunnan mietinnössä lähdetään siitä, että perustetaan sotilastoimistoja, joille nykyisten sotilaspiirien tehtäviä siirretään, ja samalla sotilaspiirien tehtäviä siirretään joukko-osastoille ja laitoksille. Tällöin ei ole kiinnitetty huomiota siihen, että monet joukko-osastoista ja laitoksista sijaitsevat sellaisilla paikoilla, minne on tavattoman vaikea ainakaan julkisin liikennevälinein liikkua. Henkilöauto on tietysti monelle pelastus, mutta ei tämä ainkaan palvelua paranna. Vakinaisten vuorojen käyttöä ei ole otettu huomioon.

Kuten aiemmin totesin hallituksen esitystä perustellaan hajauttamisella, mutta hallintoyksiköiden lukumäärän väheneminen runsaaseen kolmanneksen johtaa päinvastaiseen tulokseen eli keskittämiseen. Tähän ed. Vihriälä puheenvuorossaan kiinnitti huomiot.

Hallituksen esitys tietää noin 1 500—1 600 henkilön työ- ja toimisuhteen muutoksia kaiken kaikkiaan. Noin 650 henkilön kerrotaan joutuvan siirtymään muualle. Henkilöstön taholta annetuissa asiantuntijalausunnoissa on selvä viittaus siihen, että henkilöstön taholla ei olla halukkaita sillä tavoin siirtymään kuin esitys tulisi käytännössä merkitsemään. Eräät asiantuntijat epäilivät tätä mahdollisuutta kaiken kaikkiaan ja ehdottivat esimerkiksi uusien virkojen täyttämistä rekrytoinnin avulla. Tämä puolestaan vaatisi nimenomaan lisää aikaa hallituksen esityksen toteuttamiselle.

Ehkä voin puheenvuoroni päättää toteamalla, että ei tämän hallituksen esityksen läpiviemisellä mitään kovaa kiirettä ole, ei monistakaan syistä. Ei hallitus itseskään ole kai kovin kireän aikataulun kannalla ollut,

koska ajatellaan, että järjestely astuu voimaan vuoden 1993 alusta. Ottamalla esimerkiksi kolme vuotta lisää aikaa tai ehkä vähän enemmän olisi mahdollista estää sellaisten ongelmien synty, joita nyt näyttää olevan edessä.

Lopuksi viitataan vielä erääseen asiantuntijaan, joka kiinnitti huomiota siihen, että puolustusvoimien hallinto- ja johtamisjärjestelmää muutettaessa kannattaisi suunnata katset 2000-luvulle. Tämä asiantuntija korosti sitä, miten Euroopan tilannekuva saattaa olla huomattavasti toinen kuin tänään ja että muutaman vuoden kuluttua voidaan paremmin arvioida kuvaa 2000-luvulla.

Kun nykyistä hallinto- ja johtamisjärjestelmää toteuttaen voidaan puolustusvoimien tehtävät hoitaa, ei ole mitään kiirettä. Nämä ovat ne perusteet, joilla olen tehnyt ehdotuksen hallituksen esityksen hylkäämisestä. Jos otetaan vähän lisää aikaa, voi löytyä parempia malleja kuin hallituksen esitys sisältää.

Ed. Uosukainen: Herra puhemies! Jos maanpuolustushenki riippuu piirijaosta tai yleensä hallintotoimista, asiat ovat todella huonosti. Näin ei onneksi ole. Hallinnon keventämistä kannattavat kaikki, mutta jos omaan alueeseen kohdistuu uudistustoimia, jopa moni älähtää aluepoliittisesti. Ed. Laine luonnehti nykyjärjestelmää toimivaksi. Hän puolsi sitä. Monet arvostetut asiantuntijat luonnehtivat taas muutosta aivan välttämättömäksi.

Viime kesänä julkistetut tiedot puolustusvoimien uudesta organisaatiosta ovat herättäneet paljon keskustelua maanpuolustuksen keskuudessa joka tapauksessa. Sisältään uudistussuunnitelma tutun sotilaspiirijärjestelmän muuttamisen. Asiaa koskevan lakimuutoksen ehdittyä nyt eduskuntakäsittelyyn on uudistukseen varauksellisesti suhtautuvien ja epäilevien ääni voimistunut.

Arvostelijat pelkäävät, että puolustusvoimat etäännyy tärkeimmästä voimavarastaan, reservistä, paikkakunnan menettäessä sotilaallisen esikunnan. Samoin pelätään asevelvollisten asioiden hoidon heikkenevän. Sotilaspiirien yhdistäminen nähdään toiminnan keskittämisenä läänien pääkaupunkeihin kauaksi maanpuolustusväestä. Alueelta pois siirtyvien esikuntien henkilöstö on ymmärrettävästi huolissaan työpaikoistaan.

Maanpuolustustahdon kasvattaminen on

ollut yhtenä tärkeimmistä tavoitteista uudistuksen taustalla. Se on kuitenkin lähtenyt ajatuksesta, että paras tulos saavutetaan kehittämällä niin reserviläis- kuin varusmieskoulutuksen tasoa. Tehokas ja motivoiva koulutus luo uskoa puolustuskykyyn ja on samalla maanpuolustustyötä parhaimmillaan. Ratkaisevaa on se kuva, jonka suomalainen mies saa kertausharjoituksista. Koulutukseen on siksi sijoitettava.

Puolustusvoimien uudistustyön keskeinen syy on paheneva henkilöstöpula. Kun uusia virkoja ei ole ollut mahdollista saada, ainoaksi keinoksi jää henkilöstön uudelleen kohdentaminen. Erityisesti asejärjestelmien teknistyminen, koulutuksen tehostaminen ja kertausharjoitusten lisääntyminen vaativat runsaasti lisähenkilöstöä. Puolustusvoimissa on jo suoritettu laaja maavoimien uudelleenorganisointi. Nyt on alueorganisaation uudistamisen aika.

Sotilaspiirien esikuntien yhdistämistä voidaan perustella monin tavoin. Eräs sellainen on kutsunnan alaisten määrän pieneneminen. Vuonna 1966 oli 27 sotilaspiirissä kutsunnan alaisia keskimäärin 2 000 miestä esikuntaa kohti. Vuonna 1993 olisi enää 1 350.

Uudistuksessa esikuntien määrä supistuu, jolloin kutsunnan alaisten keskimääräinen vahvuus on 2 600. Määrä vastaa ison sotilaspiirin ikäluokan kokoa. Uusi, henkilöstöltään vahvennettu esikunta kykenee sen hyvin hoitamaan. Mikäli nykyinen järjestelmä säilyisi, alueorganisaatio jäisi liian raskaaksi ja johtaisi toisarvoisten tehtävien suorittamiseen. Tähän ei puolustusvoimien vähäisissä resursseissa ole varaa.

Pelko sotilaspiirissä asioivien palvelutason laskusta on aiheeton. Nykyisten sotilaspiirien tehtävien siirtymässä uusille sotilaslääneille on ajatuksena varmistaa asevelvollisten asioiden hoito jättämällä poistuvien esikuntien sijaan maakunnalliset sotilastoimistot. Valiokunta onkin pitänyt erityisen tärkeänä, että uudistuksen yhteydessä varmistetaan asevelvollisiamme koskevien puolustusvoimien palvelujen saatavuus myös niillä paikkakunnilla, joilla on tarkoitus lakkauttaa sotilaspiirien esikunnat. Valiokunta on pontena edellyttänyt, että näille paikkakunnille perustetaan maakunnalliset sotilastoimistot.

Niitä ei ole suunniteltu sotilaspiirien pienois-esikunniksi, joista ne ajan myötä kasvaisivat nykyiselleen. Jos näin kävisi, koko

uudistuksen henkilöstösäästö hupenisi. Sotilastoimistot kykenevät kuitenkin hoitamaan maanpuolustuksen ja asevelvollisten kannalta tärkeimmät alueelliset tehtävät kuten kutsunnat ja muut asevelvollisuusasiat, asiakaspalvelun sekä maanpuolustustiedotuksen.

Herra puhemies! Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että puolustusvoimien tulee sopeuttaa uudistusaikataulunsa joustavasti ja tarvittaessa sitä hidastaen paikallisten olojen mukaan. Eri henkilöstöryhmien, erityisesti palkattujen siviilihenkilöiden, sosiaaliset tarpeet ja toivomukset olisi otettava huomioon.

Uudistuksen tärkeänä tavoitteena on ollut pääesikunnan tehtävien ja henkilöstön voimakas supistaminen. Tavoitteena on yli 200 työpaikan siirtäminen pääkaupunkiseudulta muualle Suomeen. Samoin uudistus on osa valtionhallinnon yleistä kehittämistä. Liian raskaan keskusviraston, pääesikunnan, supistamisen edellytyksenä on kuitenkin aluehallinnon uudelleenorganisointi. Samalla aluehallinnosta pääasiassa koulutustehtäviin saadaan noin 300 virkaa.

Puolustusvoimat on uudistuksissaan edelläkävijä koko valtionhallinnossa. Tavoitteena on päätösvalan delegointi aina joukko-osastotasolle saakka, byrokratian purkaminen, tulostavasti antaminen aluehallintoon ja toiminnan tehostaminen olemassaolevilla voimavaroilla.

Herra puhemies! Reserviläisten maanpuolustustahto tuskin riippuu esikuntien sijainnista tai määrästä. Lisääntyneiden resurssien myötä parantunut koulutus- ja palvelutaso korvaavat mahdolliset menetykset. Kosketus reserveihin ei uudistuksessa katoa.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä on hallituksen esitys puolustusvoimain alueellisen hallinnon muutoksesta. Nämä muutokset ovat herättäneet pitkään keskustelua erikoisesti niillä paikkakunnilla, joilta sotilaspääpiirit siirtyvät pois kuten esimerkiksi omalla paikkakunnallani Seinäjoella ja samoin Vaasan läänissä myös Kokkolassa. On syntynyt mielestäni ihan aiheellista pelkoa siitä, miten säilyy puolustustahto ja -henki, miten nuoret asevelvolliset ja myös ennen kaikkea veteraanit saavat asiansa hoidettua. Samoin myös reserviläisten palvelujen järjestäminen on kysymysmerkki.

Toisaalta huolta ovat tunteneet myös ny-

kyisissä, myöhemmin lakkautettavissa sotilaspääpiireissä työskentelevät siviilihenkilöt, jotka useimmiten ovat naisia toimisto- ja valvontatehtävissä. Heidän on vaikea siirtyä toiselle paikkakunnalle perhesidonnaisuuden vuoksi.

Asiantuntijoita valiokunnassa kuullessa tuli esiin myös sellainen seikka, että tämän lain voimaan tultua on tarvetta kolmen eri lain muuttamiseen, esimerkiksi asevelvollisuuslain muuttamiseen välinputoamisen esittämiseksi.

Nykyisten sotilaspääpiirien tehtävähän ehdotuksen mukaan on nyt tarkoitus siirtää sotilaslääneille, joukko-osastoille ja laitoksille. Poikkeusolojen toiminnan suunnittelua ja johtamista varten ehdotetaan muodostettavaksi maanpuolustusalueita sotilasläänejä yhdistämällä.

Mikä pakottaa tähän uudistukseen? Harri Holkerin hallitus pyrkii vähentämään byrokratiaa ja keventämään hallintoa. Puolustusvoimissa koulutuksen tehostaminen ja kertausharjoitusten lisääntyminen vaatii runsaasti lisähenkilöstöä. Uusia virkoja puolustusvoimille ei kuitenkaan ole mahdollisuutta saada. Tämän takia jääkin ainoaksi keinoksi henkilöstön uudelleen kohdentaminen.

Kyseessä olevan uudistuksen perusteella onkin tavoitteena todella siirtää 200 työpaikkaa pääkaupunkiseudulta muualle Suomeen. Täytyy vain pitää huoli, että nämä siirretään pois Ruuhka-Suomesta. Näin kevennetään raskasta keskusvirastoa, mutta samalla täytyy aluehallintoa organisoida uudelleen. Tällä työpaikkojen siirtämisellä suunnitellaan siis siirrettäväksi aluehallinnosta juuri koulutustehtäviin jo kuullut 300 virkaa. Tämähän on järkevä ja hyvä asia.

Nykyinen puolustusvoimien järjestelmä on toimiva ja tehokas, osa suomalaista yhteiskuntaa. Nykyinen järjestelmä tukee laajaa maanpuolustustahtoa, veteraani- ja reserviläistoimintaa. Mutta mikä on niiden paikkakuntien kohtalo, joilta sotilaspääpiirit siirtyvät pois? Laissa tai lain perusteluissa ei ole tästä lainkaan mainintaa. Puolustusasiainvaliokunta kiinnittääkin huomiota juuri näihin puutteisiin.

Kokoomuksen edustajat puolustusasiainvaliokunnassa ehdottivat — ja tämä tuli valiokunnan mietintöön ponnen muodossa — että niille paikkakunnille, joilta sotilaspääpiirit siirtyvät pois, perustetaan maakunnalliset

sotilastoimistot, joissa on, kuin myös puolustusvoimain muissa toimipisteissä, esikunnissa, sellainen henkilökunta, jolla on riittävä alueellinen tuntemus ja valmiudet antaa palveluita ja olla aktiivisesti yhteydessä reserviläis- ja muihin maanpuolustusjärjestöihin ja koko muuhun yhteiskuntaan maanpuolustushengen ylläpitämiseksi. Tämän takia sotilastoimistot ovatkin avainasemassa nykyisillä sotilaspiiripaikkakunnilla tulevaisuudessa hoitamassa kutsuntoja, antamassa palveluita asevelvollisille, tukea reserviläisille ja veteraaneille ym. vapaaehtoisjärjestöille maanpuolustushengen säilyttämiseksi.

Lakiesitys antaa siis puolustusvoimille nykyistä paremmat mahdollisuudet suunnata henkilöstövoimavaroja esikunnista koulutus-, huolto- ja teknisiin tehtäviin. Valiokunta mietinnössään aivan aiheellisesti kiinnittää huomiota siihen, että eri henkilöstöryhmien, erityisesti palkattujen siviilihenkilöiden, jotka useimmiten ovat naisia, sosiaaliset tarpeet ja toivomukset on otettava huomioon. Myös heille on turvattava urakierron luomat mahdollisuudet. Valiokunta toteaa myös, että tämän lakiehdotuksen aiheuttamat muutokset muihin puolustusvoimia ja yhteistoimintaviranomaisia koskeviin lakeihin on saatava eduskunnan käsiteltäviksi ennen tämän lain voimaantuloa.

Maanpuolustusalueiden tehtäväkohtaa selvennettiin valiokunnassa koskemaan ei pelkästään poikkeusolojen suunnittelua, vaan myös poikkeusolojen varalta tehtäviä valmisteluja.

Arvoisa puhemies! Hallintoa on hajautettava ja kustannuksia on karsittava. Mutta tarvitsemme kuitenkin toimintakykyisen ja tehokkaan maanpuolustuksen ja valmiuden poikkeusolojen varalta. Tätä taustaa vasten nähtynä voin kannattaa hallituksen esitystä edellyttäen, että niille paikkakunnille, miltä sotilaspiirit siirtyvät pois, perustetaan sotilastoimistot. Kuitenkin kun uudistuksia tehdään, on pidettävä huoli siitä, ettei lasta heitetä pesuveden mukana pois. Niinpä tätä uudistusta toteutettaessa on pidettävä huoli siitä, ettei maanpuolustushenki ja -tahto tipaakaan huonone. Siihen meillä ei pienenä maana ole varaa.

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! Kun nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus tuli julkisuuteen viime keväänä, se herätti omassa

maakunnassani Satakunnassa melkoisen paljon ihmetystä, koska oli vaikea ymmärtää lainmuutoksen tarkoitusta. Satakuntalaiset kuten varmasti kansalaiset muuallakin maassa olivat yksimielisiä siitä, että sotilaspiirit ovat tehneet merkittävää ja tärkeää työtä erityisesti maanpuolustushengen lisäämiseksi. Toisaalta myös Satakunnassa todettiin, että Satakunta on oma talousmaakuntansa. Turku läänin pääkaupunkina koetaan kuitenkin varsin etäiseksi mm. maanpuolustuskysymysten hoitamisessa. Tietysti Turku koetaan etäiseksi monesta muustakin näkökulmasta katsottuna.

Kokonaan toinen asia on se, että Satakunta olisi tarvinnut oman lääninsä, mutta tämä asia ratkaistiin eduskunnassa vuonna 1986 äänestyksellä. Muistaakseni kahden äänen enemmistöllä päätettiin silloin, ettei uusia läänejä perusteta. Siksi olisi saattanut olla kohtuullista, että esimerkiksi tätä uudistusta olisi lykätty ainakin niin pitkälle, että olisi saatu varmuus siitä, miten tulevat hallitukset ja eduskunnat tulevat suhtautumaan mm. Pirkanmaan ja Satakunnan läänien perustamiseen.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä haluan erityisesti korostaa sitä, että Satakunnassa tämä on nähty myös ei pelkästään puolustuspoliittisena, vaan aluepoliittisena tekona, ja tietysti koettu tämä lakiehdotus kielteisenä. Satakunnassahan on muutenkin varsin vähän valtion työpaikkoja. Olen tainnut tästäkin pöntöstä useampaankin otteeseen todeta, että kun me kolme vuotta sitten selvitimme, kuinka paljon Satakunnassa on kaikkiaan valtion työpaikkoja, niin saimme selville, että niitä on noin 5 500 ja asukkaita maakunnassa on 250 000. Kuitenkin esimerkiksi Turussa, jossa asukkaita on vain 2/3 maakuntamme väestöstä, valtion työpaikkoja on lähes kaksinkertainen määrä eli 10 400. Kun siellä on lääninhallinto, piirihallinto ja kolme korkeakoulua, niin nämä tietysti luovat sen perustan, jolle koko Turun varallisuus ja vauraus perustuu. Satakunnassa onkin nähty maakuntamme heikentyneen kehityksen pääsyyksi se, että valtion infrastruktuuri on varsin heikko maakunnassamme.

Herra puhemies! Kun nyt näyttää kuitenkin siltä, että eduskunnan enemmistö olisi hyväksymässä hallituksen lakiesityksen, haluan omana mielipiteenäni tässä vaiheessa todeta, että mielestäni maakunnalliset soti-

lastoimistot eivät Satakunnan osalta aina-kaan riitä. Henkilökohtaisesti edellytän myös, että puolustusvoimat tulevat voimakkaasti kehittämään Säkylän, Niinisalon ja Rauman Kuuskajaskarin varuskuntia niin, että Satakunnan puolustuksen valmius ja puolustusvoimien työpaikat säilyvät maakunnassamme. Samalla tietysti edellytän, että Satakunnan sotilaspiirin henkilöstön asema turvataan, jos ja kun tämä lakiehdotus vastoin omaa käsitystäni hyväksytään.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Me kukin vuorollamme käymme todistamassa, että tämä lakiesitys ei tainnut olla niitä kaikkein tarpeellisimpia, eikä ainakaan se kiire, mikä siinä oli, ollut ehkä niin välttämätöntä kuin meidän on annettu ymmärtää. Tavoitehan siinä oli hyvä, hallinnon hajauttaminen. Tilalle tarjotaan sotilasläännejä ja luvataan joukko-osastoissa ja laitoksissa korvata niitä toimintoja, jotka eräiltä paikkakunnilta poistuvat.

Vammalasta, joka on minun kotipaikkani, on tähän saakka näissä merkeissä asioitu Tampereella. Olemme kuuluneet Tampereen sotilaspiiriin. Nyt suunta muuttuu jokseenkin täydellisesti, eli palvelut, mitä tarvitaan, on haettava Turusta. Sellaisella paikkakunnalla, jossa läänin pääkaupunki tuntuu etäiseltä ja jonne ei normaalisti mitään asioitua ole, tämä ratkaisu ei tunnu hyvältä. Tuntemme asuamme oikeassa paikassa, mutta pääkaupunki on väärässä.

Valiokunta edellyttää mietinnössään, että perustetaan maakunnalliset sotilastoimistot. Käytiin aikamoinen kädenvääntö, että mietintöön saatiin sama "edellyttää", että se ei ollut pelkkä hurskas toivomus. Seuraava vaihe asiassa ei enää onnistunutkaan tasolla "edellyttää", vaan alemmalla tasolla "korostaa". Valiokunta nimittäin korostaa, että puolustusvoimien toimipisteisiin, esikuntiin, joukko-osastoihin ja laitoksiin koulutetaan väkeä huolehtimaan maanpuolustukseen liittyvistä asioista.

Ne, joiden murheet ovat sekä edellisessä että tässä puheenvuorossa päällimmäisinä, ovat Satakunta ja Pirkanmaa, jotka molemmat menettävät sotilaspiirin, Pori Turkuun ja Tampere Hämeenlinnaan. Edellinen puhuja, ed. Elo, jo viittasi epäonnistuneeseen yritykseen saada Satakunnan ja Pirkanmaan läänit. Viittaa samaan ja toteaa, että tämä

lienee osaltaan nostattamassa paineita siihen, että asia otetaan myös uudelleen käsittelyyn.

Mitä puheena olevaan lakiesitykseen tulee, kyllä ymmärtääkseni sitä olisi voinut lykätäkin, sillä ei ainakaan sillä perusteella sitä voi kiirehtiä, että nykytilanne olisi kovin huono. Se ei ole ollenkaan huono. Jos mietinnössä vaatimukset "edellyttää" ja "korostaa" eivät toteudu kohtuullisessa ajassa, on syytä asiaan myöhemmin tosissaan palata.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Valtioneuvoston selonteossa eduskunnalle julkisen hallinnon uudistamisesta on lausuttu mm.: "Hallinnon aluejakoja yhtenäistetään niin, että ne noudattavat mahdollisimman pitkälle toiminnallis-taloudellisia rajoja." Käsillä oleva hallituksen lakiesitys on ristiriidassa äsken lukemani lainauksen kanssa ainakin siltä osin, kuin on kysymys talousmaakunnista. Nyt puhun enemmänkin omasta kotimaakunnastani Satakunnasta.

On hyvä asia pääkaupungin osalta, että puretaan erään keskusvirastotyyppisen laitoksen suurta väkimäärää, toivottavasti hyvin etäälle pääkaupunkiseudulta. Mutta maakuntien tilanne on toinen. Sisäasiainministeri Rantanen viime viikolla eräessä tilaisuudessa kertoi tasapainoisen alueellisen kehityksen turvaamisen tavoitteista ja puhui kolmannen korin ohjelmasta, jossa nimenomaan puhutaan maakuntakeskusten vahvistamisen tarpeesta. Se on aivan oikea tavoite ja vastaa omaa käsitystäni kehittämisen tarpeista.

Tämän lakiesityksen mukaan kaikki nykyiset sotilaspiirit lakkautettaisiin ja tilalle perustettaisiin sotilasläänit, joiden aluejako noudattaisi pääsääntöisesti nykyisten siviililääniä aluejakoa. Poikkeuksena olisi vain Uudenmaan lääni, josta muodostettaisiin ainakin kaksi sotilasläänin. Jossain valmisteluvaiheessa puhuttiin kolmestakin sotilasläänistä Uudenmaan läänin alueelle. Se osoittaa, että sen ei tarvitse olla eikä se olekaan ollenkaan sidoksissa siviililääniä aluejakoon. Palaan siihen vielä uudestaan.

Puolustusvoimien hallintojärjestelmän alueorganisaatiossa Satakunnan maakunta on aina muodostanut oman toiminta- ja hallintoalueensa. Satakunnan sotilaspiiri hoitaa sille kuuluvat tehtävät ja edustaa puolustusvoimia parhaalla tavalla Satakunnassa. Olen sitä mieltä, että alueellisen puolustus-

järjestelmämme toimivuuden ja uskottavuuden kärsimättä Satakunnan sotilaspiiriin kaltaisen puolustusvoimien alue- ja piirihallinto-organisaatio ei ole poistettavissa. Puolustusvoimien oman piirihallintojärjestelmän poistaminen Satakunnasta merkitsisi sitä, että johtaminen tapahtuisi niin ylisuuressa läänissä kuin 95 kuntaa ja Ahvenanmaan kunnat Turusta käsin.

Turun sijainti kaksi suurta maakuntaa käsittävällä alueella on syrjäinen. Siitä johtuen kaikki yhteydenpito Satakunnan kuntien, yhteisöjen ja yksityisten ihmisten sekä Turkuun suunnitellun sotilasläänin esikunnan välillä vaikeutuisi ja vähenisi erittäin jyrkästi. Myös sotilasviranomaisten tehokasta työaikaa sekä varoja matkustamiseen kului kohtuuttomasti. Hämmästelän sitä, että mietinnössä ei ole ollenkaan puututtu tähän asiaan. Kahdeksan tunnin virka-aika, virkamiehen työpäivä, huonosti riittäisi, kun virkamies lähtee Turusta Satakunnan pohjoisimpiin osiin. Siellä voi ehtiä käydä, mutta siellä ei ehdi mitään toimitella. Tehokas ajan käyttö on minusta niin tärkeä argumentti, että se olisi tullut huomata. Se omalta osaltaan puolustaa sitä, että pidetään Satakunnassa edelleen sotilaspiiri, ellei sinne saada sotilasläänä.

Satakunta on yksi maamme vanhimmista historiallisista maakunnista. Noin 250 000 asukkaan nykyinen Satakunta on vahva ja selkeä talousmaakuntana mutta myös julkishallinnon alueena. Satakunnassa on valtion piirihallintoa. Tärkein, mikä sieltä vielä puuttuu, on oma tiepiiri ja lääninhallitus. Lähes neljä vuotta sitten Satakunnan ja kahden muun uuden läänin perustamishanke kariutui kahden äänen enemmistöllä eduskunnassa. Mutta Satakunnan läänin tarvetta tuo onneton ratkaisu ei suinkaan poistanut. Vielä puuttuvien piirihallinto-organisaatioiden saaminen Satakuntaan on vankasti viireillä ja niin myös läänihanke.

Satakunnan säilyttäminen puolustusvoimien hallintojärjestelmää uudistettaessa omana hallintoalueena, vaikkapa tulevana sotilaslääninä, on erittäin perusteltua, kuten edellä olen esittänyt. Huomattava on myös, että nykyisellään Satakunnan sotilaspiiriin alueeseen kuuluu 29 kuntaa, joista 6 on kaupunkia, ja alueen asukasluku, niin kuin sanottu, on noin 250 000 eli suurempi kuin nykyisten Mikkelin läänin, Pohjois-Karjalan

läänin, Keski-Suomen läänin ja Lapin läänin sekä miltei yhtä suuri kuin nykyisen Kuopion läänin asukasluku. Kun nyt myös suureen asukasmäärään vedoten Uudenmaan läänistä on ehdotettu muodostettavaksi kaksi sotilasläänä, olisi vähintään yhtä perusteltua muodostaa nykyisestä ylisuuresta Turun ja Porin läänistä kaksi sotilasläänä, jolloin Satakunta saisi omansa.

Tällä tavalla hoidettavalla ratkaisulla puolustusvoimien taholta, ja kun ollaan tässä vaiheessa, eduskunnan taholta pystyttäisiin erityisesti Satakunnan osalta erittäin merkittävällä tavalla edistämään maamme alueellista tasa-painoista kehittämistä ja samalla pystyttäisiin tukemaan yleiseen hallinnon hajauttamiseen liittyviä tavoitteita. On täysin ristiriitaista puhua siinä yhteydessä hallinnon hajauttamisesta ja siitä onnesta, mitä se muka tuottaisi, kun on kysymys näistä maakunnista. Kuten alussa sanoin, pääesikunnan osalta tämä on aivan oikea toimenpide, ainoa vika vain, että ollaan myöhässä. Mutta hyvä, että se tapahtuu nyt, toivottavasti tapahtuu. Maakuntakeskusten aseman heikentämistä ei olisi saanut lähteä edes suunnittelemaan.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Sallitaneen sellainen reunamerkintä käytyyn keskusteluun, että sitä todella käydään niin kuin mitä tahansa hajasijoituskeskustelua meillä viime vuosina eduskunnassa on käyty. Täällä salissa on kuultu puheenvuoroja, jotka itse asiassa hyvin sopivat siihen henkeen, joka puolustusasiainvaliokunnassakin on vallinnut, kun on kuultu esimerkiksi henkilöjärjestöjen edustajia, joiden hyvin ymmärrettävät murheet muutoksen yhteydessä toki on kohtuudella huomioon otettava.

Eräällä tavalla tällaisesta keskustelusta jää sivuun se seikka, että tässä todellakin suunnitellaan organisaatiouudistusta järjestölle, jonka pitäisi pystyä toimimaan kriisiaikana. Keskustelua on käyty siltä pohjalta, niin kuin todella suunniteltaisiin minkä tahansa valtion viraston toimintaa. Oikeastaan puuttuu vain se lausunto ja vaatimus erilaisista asiantuntijalausunnoista, että olisi säädettävä tässä laissa myös se, että Suomeen ei saa hyökätä pyhäpäivisin eikä virka-ajan ulkopuolella.

Tähän suunnitelmaan voi tietysti suhtautua, niin kuin minä nyt, herra puhemies,

teen, hiukan naljaillen, mutta tietysti siitä voi poimia sen myönteisen seikan, jota tällainen keskustelu heijastaa. Se heijastaa sitä, että on ollut neljän ja puolen vuosikymmenen kausi, jona mm. Satakunnan vakaa kansa on saanut tyynää kyntää aurallansa maata isien, ja nähtävillä on, että tällainen kausi jatkuu. Mieleeni tulee tässä se perusoppi, että sotilaallinen suorituskyky on tapana mitata mitaamaan liikkuvuudella ja tulivoimalla. Nyt me olemme tässä keskustelussa todenneet, että tämä liikkuvuus näissä oloissa voi olla kohtuullista, ja kun me tulivoimasta jatkossa keskustelemme erilaisten hävittäjä- ym. hankintojen yhteydessä, niin minä toivon samantyyppistä tervettä konservatiivisuutta siltäkin keskustelulta.

Ed. Laine: Herra puhemies! Hyvin suurella mielihyvällä kuuntelin ed. Björklundin puheenvuoron. Nimittäin se sivusi juuri sitä asiaa, johon vastalauseessani olen yhdellä lauseella kiinnittänyt huomiota. Nimittäin totean, että mahdollisesti juuri tämä poikkeusolojen suunnittelu on ollut koko hallituksen esityksen päätarkoitus. Mutta tämä ei kyllä selviä hallituksen esityksestä eikä valio-kunnassa kuultujen asiantuntijoiden lausunnoista. Mutta jos asia on näin, niin silloin ed. Björklund on hallituspuolueiden taholta todistanut, että tämä ilmeisesti onkin tärkein näkökohta. Siitä minä olen kiitollinen, että se on ainakin nyt tullut valaistuksi. Olen koko ajan vähän epäillyt, että tämä tässä on takana.

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! Ystävänä Ilkka-Christian Björklundin puheenvuorosta haluan tuoda esille pari näkökohtaa.

Ymmärrän kyllä, että Ilkka-Christian Björklund helsinkiläisenä kansanedustajana ei ole kovinkaan kiinnostunut hajasijoituksesta. Ei häntä kiinnosta se, paljonko muualla Suomessa on valtion työpaikkoja, kunhan niitä vain on täällä pääkaupungissa. Voin kyllä todeta maakunnan edustajana, että täällä pääkaupungissa ovat suurin piirtein kaikki valtion virastot, tärkeimmät laitokset, yksityisten yhtiöitten pääkonttorit jne. Ihmettelisin, jos pääkaupunki ei pärjäisi näillä sekä finanssi- että muilla pääomaresursseilla, ja kun vielä lasketaan, että täällä on varmasti koulutetuin väestö maasta, niin ihmettelen

oikeastaan, miksi ei täällä pärjätä vähän paremminkin.

Toinen hänen näkökohtansa oli, että tämä organisaatiomuutos toisi paremman valmiuden kriisiaikaan. Itse asiassa voisin kysyä, kun Ilkka-Christian Björklund vähän naljailen totesi, että puolustusvoimien ei pitäisi ehkä toimia pyhäpäivinä ja virka-ajan ulkopuolella: Miten tämä nykyjärjestelmällä on ollut mahdollista? Miten nykyjärjestelmä on mahdollistanut sen, että puolustusvoimat ovat toimineet myös pyhäpäivinä ja virka-ajan ulkopuolella? Ehkä Ilkka-Christian Björklund voisi myös tähän vastata.

Herra puhemies! Kyllä minä olen sitä mieltä, että meidän maakunnan kansanedustajien tehtävänä on taistella kaikista niistä valtion työpaikoista, jotka meille on aikanaan annettu, ja myös henkilöstön aseman puolesta.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Vakaasti puhuen ymmärrän varsin hyvin ne niin satakuntalaisten kuin muiden maakuntien miesten puheenvuorot täällä, joissa ollaan huolissaan tietyistä työpaikoista ja niiden heijastuksista. Mutta kyllä minun mielestäni on kohtuullista muistuttaa siitä, että kun tällaista organisaatiokeskustelua käydään, niin kyllä lähtökohtana silloin tälle keskustelulle on se, mikä on organisaation uudistuksen kohteena olevan laitoksen varsinainen tehtävä. Silloin ei mikään muu voi olla ratkaisevaa kuin se, mikä on puolustuspoliittisesti järkevä tapa organisoida Suomen puolustusvoimat tässä ja nyt.

Mitä taas pääkaupunkiseutuun tulee, niin ed. Elolle haluan sanoa, että olen vuosikaudet yrittänyt toimia siihen suuntaan, että saataisiin tuo Santahamina tyhjennetyksi asunto- ja virkistyskäyttöön. Mikäli ed. Elolla on hyviä ehdotuksia siitä, miten Santahaminassa olevia voimia voidaan Satakuntaan siirtää, niin olen mielihyvin niitä tavoitteita tukemassa.

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! Aivan lyhyesti haluan todeta, että minun käsittääkseni kritiikkiä nykyistä organisaatiota kohtaan ei suinkaan ole tullut kentältä. Kyllä tämä minun tietääkseni on lakiehdotus, joka on valmisteltu muutoin kuin kentältä tulleen viestinä. Minulla on se kuva, että nykyorganisaatio on varsin hyvin pystynyt tydyt-

tämään niitä tarpeita, joita suomalaisella yhteiskunnalla, erityisesti puolustusvoimilla, on ollut. Mutta jos jollakin on parempaa tietoa tästä asiasta, niin olen valmis otta-
maan kaiken tiedon vastaan.

Puolustusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Olen suurella mielenkiinnolla seurannut tätäkin keskustelua puolustuspolitiikasta. Joskus aikaisemminkin olen toivonut, että mentäisiin vähän syvemmälle, kun puhutaan puolustuspolitiikasta ja tulevaisuudesta. Haluan vain nyt korostaa, että koko tämä uudistus tähtää hallinnon keventämiseen kautta linjan ja päättäväisyyden ja resursien delegointiin. Minä ymmärrän, että katsotaan maailmaa kotipaikkakunnan näkökulmasta, mutta ei se riitä eikä se riitä kansanedustajille, jos halutaan vaikuttaa valtakunnallisesti. Nyt kun puolustushallinto on valmis siirtämään huomattavan määrän resursseja maakuntiin, henkilökuntaa ja muitakin resursseja, ja kun sitä vastustetaan aluepoliittisin perusteluin, niin silloin minä en enää oikein jaksa ymmärtää tätä keskustelua.

Ed. Vihriälä vastusti koko uudistusta sillä perusteella, että eduskunta ei saa ottaa kantaa piirijakoon. Silloin olisi pitänyt vastustaa hyvin paljon lakiehdotuksia täällä aikaisemmin ja myös aikaisempien hallitusten aikana, jolloin keskustalaiset ministerit ovat tuoneet tänne täsmälleen periaatteellisesti samanlaisia lakiehdotuksia, elikkä päättäväisyyttä piirijaosta on siirretty jopa ministeriölle eikä ainoastaan hallitukselle. Minusta se perustelu ei vielä riitä.

Kun täällä on myös puhuttu aikataulusta, niin haluan korostaa, että halutaan nopeasti tehdä päätöksiä, mutta siirtymävaihe on mahdollisimman pitkä, jotta henkilökunta ehtii sopeutua uuteen järjestelmään perheineen. Kun täällä nyt halutaan siirtää päätöksiä eteenpäin, niin tällaisten uudistusten vastustaminen liittyy yleensä sanaan konservatismi. Kun ed. Laine esittää sitä, niin kyllä sanan määritelmä edelleen pitää paikkansa, vaikka se tulee häneltäkin, elikkä että aina kun halutaan vastustaa päätöksiä, niin silloin halutaan lisätä aikaa.

Minä en myöskään jaksa uskoa, että puolustustahto tässä maassa on hallinnosta kiinni elikkä siitä, millä paikkakunnalla hallinto mahdollisesti toimii. Silloin se on todella

heikolla pohjalla. Minä olen olettanut, että maanpuolustustahto on vakaumuskyseminen ja kiinni siitä, että meillä on niin hyvä yhteiskunta, että sitä kannattaa joka tilanteessa puolustaa. En minä voi löytää muita järkeviä näkökohtia, ja minä en ollenkaan ymmärrä tätä keskustelua. Minä olen vakuuttunut siitä, että maanpuolustustahto on vakaumuskyseminen ja on hyvin vahva tässä maassa eikä sotilaspiirijaosta alkuunkaan kiinni.

Tarkoitus on, että palveluja, jotka nyt annetaan sotilaspiireissä, ruvetaan myös tarjoamaan rajavartiolaitoksen ja poliisien toimesta, että nykyiset puolustushallinnon laitokset ja varuskunnat rupeavat tarjoamaan palveluja, jotka nyt tarjotaan sotilaspiireissä ja sotilaslääneissä, elikkä pyritään siihen, että palvelutaso voidaan nostaa koko maassa. Siihen pyritään. Nyt kun täällä on esitetty epäilyjä siitä, että ei tullakaan delegoimaan vastuuta ja valtaa niin kuin on luvattu, niin mistä ihmeen syystä valiokunta ei siihen sitten ole kiinnittänyt huomiota. Minä olisin ymmärtänyt sen, jos täällä olisi ollut ponsilausuma, jossa edellytetään, että delegoidaan niin kuin on luvattu, mutta siihen ei ole kiinnitetty huomiota, vaan ne viisi paikkakuntaa, jotka menettävät eräitä virkoja, ovat olleet niin huolissaan, että pääpaino keskustelussa on siirretty sille puolelle, minkä tuki ymmärrän, mutta ei se kuitenkaan tärkein asia ole tässä uudistuksessa.

Minä haluaisin kuulla, löytyykö yhtään sellaista hallinnonhaaraa, joka on valmis siirtämään puolet keskusviraston viroista muualle tai vähentämään keskusviraston virkoja puolella ja siirtämään siitä satoja virkoja maakuntiin. Ei aikaisempien hallitusten aikana ole minun tietääkseni löytynyt eikä löydy tästäkään hallituksesta. Jos sanotaan, että tämä on huonoa aluepolitiikkaa, niin silloin haluan kyllä kuulla uuden aluepolitiikan määritelmän vähän täsmällisemmin kuin tässä on esitetty.

Ed. Laine: Herra puhemies! Herra ministeri, kyllä minusta tuntuu nyt vähän omituiselta, että ministeri väittää esimerkiksi ed. Lainetta konservatiiviksi, mutta ei vastaa yhteenkään niistä kysymyksistä ja väitteistä, jotka esitin, vaan sanoo että puhuja on konservatiivinen. Haluan tämän vuoksi todeta, että esimerkiksi amiraali Klenberg sanoi

valiokunnalle, että nykyinen puolustusvoimien johtamis- ja hallintojärjestelmä on toimiva, se omaa myös monia etuja. Tästä minäkin puhuin. Onko amiraali myös konservatiivi? Kun Turun eteläisen sotilasläänin komentaja sanoo, että nykyinen järjestelmä toimii hyvin, niin kuin myös mainitsin puheenvuorossani, tämäkö leima sitten kohdistuu heihin. No, ei minulla mitään väliä ole, nimittäköön ministeri heitä miksi tahansa, mutta ei se ole sitä keskustelua, jota ministeri sanoo toivovansa.

Ministeri ei myöskään vastannut esimerkiksi siihen kysymykseen, että ehdotettu aluepiirijako on tavattoman epätasapainoinen, erisuuruinen. Miten se voi olla alueen hajauttamista, kun esimerkiksi Lounais-Suomen uusi sotilaslääni käsittää 111 kuntaa ja yli 700 000 asukasta?

Ed. Elo: Herra puhemies! Haluan pariin kohtaan ministerin puheenvuorossa kiinnittää huomiota.

Kun ministeri korostetusti toteaa, ettei maanpuolustushenki suinkaan voi olla kiinni sotilaspiireistä, niin näin varmaan voidaan ainakin osaksi tulkita. Kuitenkin olen ymmärtänyt, että sotilaspiirien keskeisenä tehtävänä on omissa maakunnissa ollut maanpuolustushengen luominen, enkä ole nähnyt sitä suinkaan kovin vähäisenä tehtävänä sotilaspiirien osalta.

Mitä sitten aluepolitiikkaan tulee, niin kun olen ollut 11 vuotta kansanedustajana edustaen Satakuntaa, Turun ja Porin läänin pohjoista vaalipiiriä, niin valitettavasti olen joutunut lähes aina toteamaan, että se maakunta, jota minä edustan, olipa sitten hallitus mikä tahansa, on joutunut kärsimään niistä toimenpiteistä.

Mitä puolustusvoimiin tulee, niin otan vielä toisen esimerkin. 80-luvun alussa Satakunnan lennosto siirrettiin Pirkkalaan. Nimi pidettiin kyllä Satakunnan lennostona, mutta samanaikaisesti 150 valtion työpaikkaa hävisi Porin kaupungista ja Porin ympäristöstä. Tässä on taas häviämässä 60 valtion työpaikkaa. Kuten jo aikaisemmin totesin — ministeri Norrback varmasti kuuli ja tietää sen — meillä on hyvin vähän valtion työpaikkoja siellä. En minä voi olla hyväksymässä tällaista alueellista kehitystä.

Kokonaan toinen asia on, että tässähän on kysymys organisatorisista muutoksista, mut-

ta kuten tiedetään, niin kyllä nykyisellä organisaatiolla on myös korkeatasoisia puolustajia.

Ed. Kohijoki: Herra puhemies! Puheenvuorossani tänään viittasin valtioneuvoston selontekoon eduskunnalle julkisen hallinnon uudistamisesta. Siellä sivulla 39 kerrotaan näin: ”Puolustushallinnossa on menossa laaja johtamis- ja hallintojärjestelmän uudistus. Siinä on pääasiana vallan, vastuun ja voimavarojen hajauttaminen keskushallinnosta alueelliselle ja paikalliselle tasolle.”

Kun aiotaan viedä pois piirihallintoviranomaisen sotilashallinnon alalta Satakunnasta, niin pidän sitä jyrkästi ristiriidassa olevana selonteosta äsken lukemani osan kanssa, kun juuri tulisi vahvistaa alueellista tasoa, maakuntakeskustasoa. Tämä on se asia, jonka vuoksi nyt olen liikkeellä enkä voi hyväksyä tällaista lakiesitystä, mikä nyt on eduskunnassa vireillä.

Puolustusministeri Norrback: Arvoisa puhemies! Ensin ed. Laineelle haluan todeta, että konservatismen kriteeri on edelleen sama riippumatta siitä, kenestä puhutaan. Sen lisäksi haluan todeta, että minulle ei ole esitetty yhtään kysymystä, vaikka istuin täällä, vaan on esitetty kaikenlaisia väitteitä. En ole pystynyt edes kommentoimaan kaikkia, mutta kommentoin lyhyesti niitä, jotka nyt mainitsitte.

On totta, että puolustushallinnon nykyjärjestelmä on toimiva, mutta uudistus tähtää ensi vuosituhatosen puolelle. Minusta on äärettömän tärkeätä, että resurssit käytetään mahdollisimman tehokkaasti. Me tähtäämme siihen, että me haluamme keventää hallintoa ja vähentää byrokratiaa ja käyttää resursseja tehokkaammin kuin nyt, jotta puolustusbudjetin osuus koko budjetista voisi pysyä samana kuin nyt ja tehokkuus pysyisi edelleen myös korkeana ja sitä voitaisiin nostaa. Se on uudistuksen päämäärä, ja se on minusta yleisesti hyväksyttävä periaate, mutta silloin hyväksyttävyyden pienenee, kun oma kotipaikkakunta tulee kysymykseen.

Minusta tämä on vähän nurinkurinen keskustelu eduskunnassa. Minä ymmärrän nämä näkökohdat, ja jos puhutaan nyt Porista, niin ed. Elo on kieltämättä oikeassa, mutta valtiovalta on muilla keinoilla yrittä-

nyt tulla vastaan. Emme voi lähteä siitä, että mitään ei saa muuttaa Porissa eikä muualla. Silloin valtionhallintoa ei voida kehittää lainkaan. Totta kai pitää voida tehdä muutoksia.

Ed. Laine sanoi, että hallintojärjestelmä on epätasapainoinen. Se on totta, mutta koko Suomi on epätasapainoinen. Väki on keskittynyt hyvin paljon Etelä-Suomeen, ja se näkyy ja aiheuttaa myös vaikeuksia. Tästä syystä minusta ei voi hallintoa uudistaa kaavamaisesti, vaan silloin pitää aina yrittää ottaa paikallisia näkökohtia mahdollisimman paljon huomioon.

Ed. Vihriälä: Arvoisa puhemies! Ministeri Norrbackille, kun hän totesi, että keskustelua tällaisista kysymyksistä käydään eduskunnassa, sanoisin, että kyllä kai nimenomaan maakuntia koskevista asioista myös puolustushallinnon osalta oikea paikka käydä keskustelua on juuri eduskunta.

Maanpuolustustahdon osalta olen aivan samaa mieltä, että se on vakaumuskyseminen, mutta rohkenen kyllä väittää, että kun Vaasan läänissäkin sotilaspiiri siirtyy historiaan ja siirtyy Seinäjoelta Vaasaan, niin sillä on aivan varmasti myös käytännön maanpuolustustahtoon vaikuttavia seurauksia.

Edelleen toteaisin, että valiokunta mietinnössään toteaa, että lakiehdotuksesta aiheutuvat muutokset muihin puolustusvoimien ja myös yhteistoimintaviranomaisia koskeviin lakeihin olisi saatettava eduskunnan käsittelyyn ennen tämän lain voimaantuloa. Kysyisinkin ministeri Norrbackilta: Ovatko esitykset tulossa ja missä tahdissa eduskunnan käsittelyyn?

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotukset laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta sekä laiksi valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle annetun lain 2 §:n kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitykset n:ot 227 ja 238/1989 vp.
Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 3

Puhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Mattila: Herra puhemies! Vuosien varrella olemme eduskunnassa huomanneet, että eduskuntaa työllistetään aivan liian monilla pikkuasioilla, työllistetään turhaan ja turhauttavasti. Samalla suuremmat linjanvedot pakkaavat jäämään sivuasioiksi, vaikka tilanteen tulisi ollakin juuri päinvastoin.

Meillä on nyt ensimmäisessä käsittelyssä ehdotukset laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta sekä laiksi valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle annetun lain 2 §:n kumoamisesta. Tähän liittyvänä on toisen lakivaliokunnan mietintö, jolla pyritään nimenomaan eduskunnan turhaa työtaakkaa karsimaan.

Noin vuosi sitten laskeskelin, missä määrin eduskunta on muuttanut niitä hallituksen virkojen perustamista tai niiden lakkauttamista koskevia asetuksia, jotka lain mukaan on eduskunnalle ilmoitettava. Selvitysajan jaksolla, joka oli maaliskuu 1988 — helmikuu 1989, esitettiin eri asetuksissa lakkautettavaksi 141 virkaa ja perustettavaksi 5 virkaa vähemmän eli 136 virkaa. Yhtään kertaa ei eduskunta ollut muuttanut asetuksia tuolloinkaan eikä sitä ennen eikä myöskään sen jälkeen.

Virkajärjestelyjen ilmoittaminen asetuksella eduskunnalle edellyttää, aivan niin kuin toisen lakivaliokunnan mietinnössä on perustellusti todettu, asianomaisissa virastoissa tai laitoksissa, sitten asianomaisessa ministeriössä ja edelleen valtioneuvostossa melkoisen määrän valmistelutyötä. Tämän lisäksi eduskunnassa asia käy läpi kaikki ainoaan käsittelyyn kuuluvat käsittelyvaiheet. Olen vakuuttunut, ettei moinen asetusten käsittely tunnu yhdessäkään käsittelyportaassa mielettömältä.

Puutuin samaan asiaan viime lokakuun 6 päivän täysistunnossa erään käsiteltävänä olleen asetuksen yhteydessä. Totesin tuolloin mm., että nyt käsiteltävänä oleva laki eli laki valtion virkojen täyttämisestä eräissä tapauksissa ja eräiden asetusten toimittamisesta eduskunnalle, tämän lain 2 §, joutaa historiaan nykyaikana täysin turhana.

Puheenvuoroni lähetin pääministerin pyynnöstä myös pääministerille, ja 50 päivää myöhemmin hallitus antoi eduskunnalle tätä turhaa työtä karsivan lakiesityksen. En suinkaan väitä, että se olisi johtunut käyttämästäni puheenvuorosta, mutta toivon, että lokakuun alussa pitämälläni puheenvuorolla olisi ollut asian käsittelyä vauhdittava merkitys. (Ed. Zyskowitz: Kyllä sillä oli keskeinen merkitys!) — Hyvä näin.

Nyt olemme 156 päivää sen jälkeen, kun tämä lakiesitys annettiin eduskunnalle, käsittelemässä toisen lakivaliokunnan asiasta laatimaa erittäin perusteellista ja hyvää mietintöä. Annan täyden tunnustuksen hallitukselle todella nopeasta asioihin puuttumisesta. On tunnustettava kiistatta, että tämä osaltaan kertoo siitä, että hallituksella on vilpitön halu karsia sellaista byrokratiaa, joka ei vastaa tämän päivän tarpeita ja käytäntöä. (Ed. Zyskowitz: Kyllä se on hallituksen tarkoitus!)

Toisekseen haluan antaa erittäin suuren tunnustuksen asiaa valmistelleelle toiselle lakivaliokunnalle, joka on vielä parantanut hallituksen esitystä, nähnyt asian eduskunnan kannalta aivan oikein. Tästä parantamisesta kertoo mm. se, että valiokunta esittää kumottavaksi kokonaan asetusten antamiseen velvoittavan lain 2 §:n. Eduskunnalle jää luonnollisesti, kuten valiokuntakin mietinnössään toteaa, seurantavelvoite mm. valiokuntien toimesta.

Herra puhemies! Toivottavasti tällainen suunta ja ote jatkuu eduskunnassa laajemminkin. Minulle on jäänyt sellainen kuva, että yhdellä ja toisella valiokunnalla on käsiteltävänä asioita, jotka eivät kuulu enää nykyaikaan eikä parlamentin tasolla käsiteltäviin asioihin. Tuotakoon tällaiset kukkasurhuudet esille ja tarkasteltakoon niitä nykypäivän näkemysten ja tarpeiden valossa. Pidän tämän kaltaista toimintaa oivana esimerkkinä kaikelle hallinnon uudistamisella, ja kun eduskunta itse on lähtenyt myös määrätietoisesti hallintoa uudistamaan, tämän tyyppiset uudistamiset kuuluvat ihan luonnollisena jatkona sille uudistamistyölle, minkä eduskunta on nyt saattamassa päätökseen ja joka uudistus tulee toteutumaan seuraavien vaalien jälkeisen eduskunnan aloittaessa toimintansa.

Tämä vanhojen, luutuneiden asenteiden ravistelu on myös osaltaan mahdollistamassa

sen, että eduskunta pääsee paneutumaan suurempiin asiakokonaisuuksiin. Uskon myös vakaasti, että se on omalta osaltaan lisäämässä sitä arvostusta, mitä me täällä eduskuntatyötä kohtaan toivomme.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta (K n:o 5)

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Hilpelä: Herra puhemies! Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta on jättänyt eduskunnalle ensimmäisen kertomuksensa. Tästä kertomuksesta on pyritty tekemään mahdollisimman informatiivinen. Siihen on koottu asioita, jotka ovat tavallaan liitteen luonteisia. Mutta tietysti tarvitaan kokemuksia siitä, mikä eduskunnan mielestä on tarpeellista tällaisissa kertomuksissa kerrottavaksi, ja toivottavasti eduskunnan käsittelyssä saadaan hyviä vihjeitä seuraavan kertomuksen tekemistä varten.

Me kaikki varmasti muistamme hyvin, kun eduskunta noin vuosi sitten käsitteli lakeja, jotka liittyivät Suomen jäsenyyteen Euroopan neuvostossa. Luin jälkikäteen niitä runsaita puheenvuoroja. Siellä annettiin kovasti paljon opastusta siitä, miten valtuuskunnan tulisi työskennellä Euroopan neuvostossa. Mitään kovin konkreettista ei tullut esille. Kovasti puheenvuoroissa korostettiin sitä, että tulee pitää mielessä kansallinen etu. Näin kai aina on, kun eduskunta lähettää kansainvälisiin tehtäviin kansanedustajia.

Kun Suomi liittyi Euroopan neuvostoon 5.5. viime vuonna, se liittyi sellaiseen järjestöön, joka vietti samanaikaisesti 40-vuotisjuhlia. Mielikuva tuosta järjestöstä oli kai aika tavalla sanoisinko pönäkän ja arvok-

kaan keski-ikäisen järjestön kaltainen, jossa ei mitään erityisempää ollut tapahtumassa, joka oli saavuttanut rauhallisen suvantovaiheen toiminnassaan. Suomi liittyi viimeisenä sellaisena eurooppalaisena maana, joka silloin täytti jäseneksi liittymisen ehdot. Näytti siltä, että Suomi 23. jäsenenä Euroopan neuvostossa olisi pitkään tulevaisuuteen asti ainoa uusi jäsen, jonka Euroopan neuvosto saisi. Mutta niin kuin äsken totesin, Euroopan neuvostoa pidettiin tavallaan sivuraiteille ajaneena junana, koska pääraidetta dominoi Euroopan yhteisöt, se dominoi eurooppalaista keskustelua voimakkaasti.

Mutta kuinka sitten on käynyt? Tällä hetkellä Keski- ja Itä-Euroopan muutosprosessi, joka on edennyt hyvin nopeasti, on antanut Euroopan neuvoston kuvaan aivan uusia värisävyjä. Itä-Euroopan ja itäisen Keski-Euroopan maat ovat kovin aktiivisesti osoittaneet kiinnostuksensa eurooppalaiseen yhteistyöhön ja nimenomaan pyrkivät itse aktiivisesti mukaan Euroopan neuvoston toimintaan. Viime vuoden toukokuussa Euroopan neuvostossa hyväksyttiin neljälle maalle erikoisvieraan status. Unkari, Puola, Jugoslavia ja Neuvostoliitto kutsuttiin erikoisvieraiksi, ja ne ovat sitä tilaisuutta heti myös käyttäneet hyväkseen, olleet hyvin aktiivisia sekä yleiskokouksissa että eri komiteoiden kokouksissa.

Erikoisvieraan statuksen myöntämisestä on edetty myös voimakkaasti jäsenyyttä kohti. Unkari on viime vuoden puolella marraskuussa jättänyt jäsenanomuksensa, ja sen jälkeen ovat myöskin Puola ja Jugoslavia ilmaisseet kiinnostuksensa jäsenyyteen, samoin Tšekkoslovakia, Bulgaria ja Romania. Nämä maat ovat siis todellakin halukkaita tulemaan mukaan Euroopan demokratioiden muodostamaan yhteisöön, ja sinne ne varmasti myös ennen pitkää pääsevät, ensimmäisenä ilmeisesti Unkari jo tämän vuoden puolella.

Euroopan neuvostolla onkin varmasti annettavaa esimerkiksi ihmisoikeuksiin liittyvissä asioissa, samoin Euroopan kulttuuri-identiteettiin, opetukseen, terveydenhuoltoon ja sosiaalikeskusteluihin liittyvissä ongelmissa.

Euroopan neuvostollahan on kaiken kaikkiaan 135 yleissopimusta, jotka kattavat hyvin laajalti yhteiskuntaelämän eri alueita ja liittyvät yhteen Länsi-Euroopan maita. Nämä yleissopimukset ovat varmasti hyvät

pohja myös yhteistyölle Keski- ja Itä-Euroopan maiden kanssa.

Suomen valtuuskunta on pyrkinyt hoitamaan leiviskäänsä Euroopan neuvostossa mahdollisimman hyvin. Pidän eräänlaisena tunnustuksena valtuuskunnan aktiivisuudesta ja ehkä asiantuntemuksestakin sitä, että meidän pieni valtuuskuntamme, jossa on viisi varsinaista ja viisi varajäsentä, on saanut jo tänä vajaan vuoden aikana hyvin monia raportointitehtäviä eri komiteoilta. Nämä raportointitehtävät ovat siitä hyvinkin kiitollisia, että kun raportin tekijä asioihin paneutuu, niin hän useimmiten saa joko sellaiseen tai sängen pienin muutoksin myös tuon raporttinsa komiteassa hyväksytyksi ja siitä tietysti eteenpäin myöskin yleiskokouksissa. Tällä tavalla, ehkä voisi sanoa epäsuorasti, Suomen valtuuskunta on pystynyt tuomaan omia näkökantojaan niihin asiakirjoihin, joita yleiskokouksissa on hyväksytty.

Me olemme olleet aktiivisia myös siinä mielessä, että olemme halunneet kutsua Suomeen eurooppalaisia parlamentaarikkoja. Useille heistä Suomi on tuntematon ja eksoottinen maa. Tämän kutsun me olemme esittäneet, ja se on myös hyväksytty vuoden 1991 kesäkokouksen pitämistä varten Suomessa. Olen pohtinut tuota asiaa siltä kannalta, kuinka Suomen parlamentaarikot mahdollisimman hyvin saataisiin hyödyntämään tuota kokousta. Paras keino lienee se, että ensinnäkin me suomalaiset valtuuskunnan nykyiset jäsenet — sitähan ei tiedä, ketkä ovat seuraavien eduskuntavaalien jälkeen tekemässä tätä työtä, mutta me nykyiset jäsenet —pyrimme niissä komiteoissa, joissa olemme mukana, esittämään sellaisia teemoja, jotka kesäkokouksen yhteydessä liittyisivät jotenkin myös Suomeen ja suomalaisiin ongelmiin ja jotka kiinnostaisivat siinä määrin suomalaisia parlamentaarikkoja, että he omia tällaisia valiokuntia vastaavissa komiteoissa haluaisivat olla mukana niiden kokouksissa keskustelemassa, tuomassa suomalaisia näkökantoja ja näin tutustuttamassa eurooppalaisia parlamentaarikkoja meidän ajattelumaailmaamme.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomusta käsiteltäessä on esitetty, että saattaisi olla paikallaan lähettää kertomus lausunnoille myöskin muihin valiokuntiin ulkoasiainvaliokunnan tehdessä mietinnön. Uskoisin, että

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomusta käsiteltäessä näin olisi myös hyvä tehdä. Silloin lisääntyisi eri valiokunnissa olevien kansanedustajien tieto tästä järjestöstä. Mikä lisää tietoa, sen nyt tietysti väitetään lisäävän tuskaa, mutta se lisää myös kiinnostusta yleensä asioihin, kun saadaan tarkempaa tietoa. Tämä ei ole ollut mitenkään esillä valtuuskunnassamme, mutta uskoisin, että valtuuskunnalla ei sitä vastaan varmasti mitään ole. Toivonkin, kun ei ilmeisesti tällä kertaa vielä onnistu valiokuntien lausuntojen saaminen, että tämä otettaisiin harkittavaksi seuraavan kerran valtuuskunnan kertomusta käsiteltäessä.

Näillä mietteillä Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta jättää kertomuksensa eduskunnan käsiteltäväksi ja toivoo tietysti evästyksiä, niin kuin äsken totesin, sekä kertomuksen tekemistä että valtuuskunnan työskentelyä varten.

Ed. Elo: Arvoisa herra puhemies! Viime aikoina on paljon puhuttu maassamme valitsevasta eurohysteriasta. Kun katselen täysistuntosalia, mistään kovin hysteerisestä mielenkiinnosta Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomusta kohtaan ei näytä kuitenkaan olevan kysymys. Toivottavasti, kun asia palaa ulkoasiainvaliokunnasta, istuntosalissa tunnetaan vähän suurempaa mielenkiintoa Euroopan asioita kohtaan. Minusta olisi valitettavaa, jos tästä asiasta olisivat kiinnostuneita pelkästään valtuuskunnan jo vuoden toimineet jäsenet.

Herra puhemies! Suomi, kuten kaikki tiedämme, liittyi 5 päivänä toukokuuta viime vuonna Euroopan neuvoston jäseneksi, samana päivänä, kun Euroopan neuvosto vietti 40-vuotisjuhlaansa. Tietysti voidaan sanoa, että oli jo korkea aikakin. Pitkä epärointi Euroopan neuvoston jäsenyyden suhteen ja monta vuotta kestänyt keskustelu edelsivät jäsenyyttämme. Kuten me kaikki suomalaiset tiedämme, Suomi olisi kuitenkin voinut poliittisen demokratiansa ja ihmisoikeuspolitiikkansa puolesta liittyä Euroopan neuvostoon vuosikymmeniä aikaisemmin. Kiistämätön tosiasia kai on, että ulkopoliittinen harkinta oli se pääasiallinen syy, minkä takia Suomi ei aikaisemmin katsonut olevan aiheellista liittyä Euroopan neuvostoon.

On ehkä turha pohtia sitä, olisiko ollut mahdollista ja myös syytä liittyä aikaisem-

min lähinnä Länsi-Euroopan järjestönä pidettyyn Euroopan neuvostoon. (Ed. Björklund: Olisi!) — Selvää kuitenkin on, ed. Björklund, että Suomi olisi Euroopan neuvoston jäsenyydellä voinut kirkastaa kuvaansa pluralistisena valtiona, jossa kunnioitetaan ihmisoikeuksia. — Oma käsitykseni on, että Suomi-kuvan kirkastaminen kampanjoilla on paljon vaikeampaa kuin se, että olisimme osallistuneet Euroopan neuvoston työskentelyyn ja tuoneet esille omia näkemyksiämme poliittisen demokratian edustajina.

Suomessa on vedottu siihen, että vasta Euroopan neuvoston muutos kylmän sodan näyttämöstä yleiseurooppalaiseksi yhteistyöfoorumiksi mahdollisti Suomen Euroopan neuvoston jäsenyyden. Näin tietysti saattaa olla, mutta palaan vielä Suomi-kuvaan. Joitakin vuosia sitten Suomen televisiossa ja tiedotusvälineissä näytettiin Euroopan karttaa, jossa Suomi oli merkitty Itä-Eurooppaan kuuluvaksi, ja ihmeteltiin, mistä tällainen kartta on peräisin. Olemme tänä päivänä saaneet vastauksen: Se kartta oli peräisin Euroopan neuvostosta. Euroopan neuvosto oli piirtänyt kartan, jossa länteen kuuluivat ne maat, jotka olivat Euroopan neuvoston jäseniä, ja Itä-Eurooppaa olivat ne, jotka eivät olleet jäseniä. Tämän kartan perusteella meidät sitten luokiteltiin Itä-Eurooppaan kuuluviksi, Itä-Eurooppaan, jonka poliittinen järjestelmä ja ihmisoikeusasiat ovat kuitenkin olleet aika lailla erilaisessa järjestyksessä kuin meillä Suomessa.

Suomalaiset, kuten ed. Hilpelä totesi, ovat alkaneet työnsä varsin aktiivisesti Euroopan neuvostossa. Tietysti voi sanoa, että vähän kehumme omaa työtämme, mutta ehkä se on nyt syytä tuoda esille, koska aika vähän, herra puhemies, esimerkiksi tiedotusvälineet ovat seuranneet sitä, mitä suomalaiset edustajat ovat siellä tehneet. Ilmeisesti, kun presidentti Koivisto nyt 9 päivänä toukokuuta tulee, ensi keskiviikkona, puhumaan Strasbourgin, tiedotusvälineilläkin on suurempi mielenkiinto kuin suomalaisten kansanedustajien puheenvuoroihin siellä. Mutta joka tapauksessa olemme käyttäneet runsaasti puheenvuoroja parlamentaarisisissa yleiskokouksissa ja osallistuneet voimiemme mukaan komiteatyöskentelyyn, ja käsittääkseni on jopa hämmästelty sitä aktiivisuutta, jolla olemme työhön osallistuneet.

Kuten ed. Hilpelä totesi, Euroopan neu-

voston työ ja rooli ovat varsin mielenkiintoisessa vaiheessa tänä päivänä. Ensinnäkin Keski- ja Itä-Euroopan uusille demokratioille on suotu jo osallistumismahdollisuus, ja kuten ed. Hilpelä totesi, jäsenanomuksia on jo tullut, ja on todennäköistä, että jopa vuoden kuluessa Euroopan neuvostossa on jo lähemmäs 30 jäsentä, riippuen nyt tietysti siitä, mitä lähikuukausien aikana entisissä Itä-Euroopan sosialistisissa maissa tapahtuu. Voidaan sanoa, että Keski- ja Itä-Euroopan muutokset ovat korostaneet Euroopan neuvoston asemaa. Kuitenkin haluan tässä yhteydessä korostaa, minkä me varsinkin Eurooppa-politiikkaa seuraavat tiedämme myös, ettei Euroopan neuvoston asema yleiseurooppalaisena yhteistyöfoorumina suinkaan ole kiistanaton.

Ensinnäkin, kuten ed. Hilpelä totesi, Euroopan yhteisö on toimimassa yhä useammin samoilla aloilla kuin Euroopan neuvosto. Siitä huolimatta, että Euroopan neuvoston ja Euroopan yhteisön johdot ovat neuvotelleet erilaisista järjestelyistä, joilla vältettäisiin päällekkäisyyttä, kovin pitkälle tässä ei valittavasti ole päästy. Kuten Euroopan neuvoston pääsihteeri Lalumière totesi Helsingissä huhtikuun alussa, päällekkäisyyttä esiintyy.

Voidaankin todeta, että esimerkiksi Rooman sopimusta muuttava ja täydentävä ns. yhtenäisasiakirja, joka tuli voimaan 1.7.1987, korostaa sisämarkkinoiden luomisen lisäksi myös poliittista yhteistyötä, teknologiayhteistyötä, ympäristöyhteistyötä ja työsuojelua Euroopan yhteisöjen piirissä virallisina yhteistyöaloina. Nämä ovat aloja, jotka ovat perinteisesti olleet Euroopan neuvoston roolissa. Kun vielä lisään, että esimerkiksi Euroopan yhteisöt harrastavat hyvin vahvasti mm. sellaisia asioita kuin kulttuuria ja jopa urheilua — on puhuttu mm. siitä, että Euroopan yhteisö lähettäisi yhteisen olympiajoukkueen Barcelonan olympiakisoihin — me havaitsemme, että Euroopan neuvosto on saanut todella merkittävän kilpailijan monilla perinteisillä alueilla, erityisesti kulttuurin alalla.

Herra puhemies! Kuitenkaan Euroopan yhteisö ei ole ainoa, joka haastaa Euroopan neuvoston. On tehty parikin merkittävää ehdotusta viime kuukausien aikana, jotka tietyllä tavalla kilpailevat Euroopan neuvoston kanssa, jos ne aiotaan toteuttaa. Rans-

kan presidentti Mitterrand puhui uudenvuoden puheessaan viime vuoden viimeisenä päivänä Euroopan konfедераatiosta, jossa hän ehdotti Länsi-Eurooppaan liitettäväksi konfедераation muodossa Itä-Euroopan uudet demokratiat, minkä ehtona tietysti olisi se, että näissä maissa olisi monipuoluejärjestelmä ja ihmisoikeuksia kunnioitettaisiin nykyistä paremmin. Tämän lisäksi Puola on ehdottanut Euroopan yhteistyöneuvostoa, ja ulkoministeri Skubiszewski on ilmoittanut, ettei Euroopan yhteistyöneuvosto, kuten Puola on sen hahmotellut, kilpailisi Euroopan neuvoston kanssa eikä aiheuttaisi päällekkäisyyttä.

Kuitenkin henkilökohtaisesti tuen hyvin vahvasti pääsihteeri Lalumièren näkemystä siitä, että Euroopan neuvosto on jo valmis rakennelma, jonka ympärille koko yleiseurooppalainen yhteistyö varsin useilla aloilla voidaan keskittää. Lalumière totesi Helsingissä näiden uusien organisaatioiden osalta mm. seuraavaa: "Kannattaa harkita, onko välttämätöntä luoda uusia instituutioita, kun on jo olemassa instituutio, joka kykenee antamaan tyydyttävän vastauksen. Mielestäni meidän tulisi olla pragmaattisia ja pyrkiä käyttämään jo olemassaolevia voimavaroja parhaalla mahdollisella tavalla. Euroopan neuvosto on olemassa, ja se on sen ensimmäinen etu."

Edelleen Lalumière Helsingissä korosti: "Euroopan neuvosto kykenee tarjoamaan ja tarjoaa jo nyt yhteistyön mahdollisuuksia teknisillä alueilla, esimerkiksi juridiikan eri aloilla, ihmisoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä, Euroopan kulttuuri-identiteettikysymyksissä, opetukseen, terveydenhuoltoon, audiovisuaalisiin medioihin ym. liittyvissä ongelmissa. Euroopan neuvoston 135 yleisopimusta muodostavat huomattavan verkon, joka nivoo yhteen Länsi-Euroopan maat mutta joka voisi ulottua kattamaan myös Keski- ja Itä-Euroopan maat." Näin siis pääsihteeri Lalumière puhuessaan Helsingissä viime kuun alussa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan aivan lyhyesti ottaa esille Ety-prosessin ja sen aiheuttamat ehdotukset Euroopan neuvostossa, eikä pelkästään Euroopan neuvostossa vaan myös esimerkiksi Suomessa on ehdotettu, että Ety-prosessi pitäisi institutionalisoida, pitäisi muodostaa jonkinlainen sihteeristö, ja se pitäisi myös parlamentarisoida eli

saada myös kansanedustajat osallistumaan Ety-prosessiin. Tällä hetkellä se on hallitusten ja hallitusten delegeimien henkilöiden toimintaa, johon parlamentaarikot eivät kovinkaan voimakkaasti ole pystyneet vaikuttamaan. Me tiedämme, että Euroopan neuvoston parlamentaarikkojen keskuudessa on jo keskusteltu eikä pelkästään keskusteltu, on tehty myös konkreettinen ehdotus siitä, että Euroopan neuvosto täydennettynä 12 muulla Ety-maalla voisi toimia Ety-prosessin parlamentaarisena elimenä. Tällainen itävaltalaisen Peter Schiederin ehdotus on jo Euroopan neuvoston käsiteltävänä, ja ainakin Schieder itse toivoo, että ehdotus voitaisiin käsitellä tämän vuoden aikana.

Lalumière puheessaan — lainaan häntä vielä, koska mielestäni hän on ehkä paras auktoriteetti Euroopan neuvoston osalta tällä hetkellä — korosti myös sitä, että Euroopan neuvosto sopisi hyvin Ety-prosessin, erityisesti kolmannen korin, käsittelyelimeksi, kolmannen korin, joka käsittää nimenomaan ihmisoikeudet. Se sopii hyvin Euroopan neuvoston rooliin. Mutta kuten Lalumière myös sanoi, Euroopan neuvoston rooli voi ulottua ihmisoikeuksia koskevaa mandaattia pidemmälle tulevaisuudessa, jolloin kysymyksessä olisi sellaisen järjestön rooli, joka kykenee vastaanottamaan piiriinsä Euroopan valtioiden perheen ja saattaa ne tekemään yhteistyötä monilla aloilla ainoana ehtona, että valtiot ovat demokratioita. Etykistä Lalumière toteaa mielestäni varsin osuvalla tavalla, että Etyk liikkuu hyvin globaalilla ja yleisluonteisella tasolla; arkipäivän yhteistyöstä, joka kohdistuu konkreettisiin ongelmiin kuten kulttuuriin, urheiluun, opetukseen, terveydenhuoltoon, ympäristökysymyksiin jne., se ei kykene huolehtimaan.

Herra puhemies! Euroopan nykyisessä tilanteessa, se on henkilökohtainen käsitykseni, Suomen tulee tukea järjestöjä, jotka pyrkivät laajaan eurooppalaiseen yhteistyöhön siten, että kaikki demokraattiset Euroopan valtiot voidaan ottaa yhteistyön piiriin. Euroopan neuvosto on valmis rakennelma, joka voi todella muodostua laajan eurooppalaisen yhteistyön foorumiksi. Suomen pitää kannustaa Euroopan neuvostoa sen pyrkimyksissä.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Jäidenlähtö Euroopassa oli aistittavissa silloin,

kun Suomi vuosi sitten järjestöön liittyi, mutta vuoden aikana on tietysti paljon tapahtunut, ei kuitenkaan niissä pohjavirroissa, jotka tuon jäidenlähdön takana olivat, yhtäältä siinä taloudellisessa dynamiikassa, jonka läntinen sisämarkkinakehitys Valkoisen kirjan myötä viisi vuotta sitten käynnisti, toisaalta sen poliittisen dynamiikan myötä, jonka perestroikan alku viisi vuotta sitten itäisessä Euroopassa laukaisi. Suomen liittyminen Euroopan neuvostoon kytkeytyi tietysti tuohon jäidenlähtöön. Voi sanoa, että meidän mukaanmenomme osittain oli osoitus siitä, että tämä on kehityksen suunta. Osittain me ehkä voimme sanoa, että me tavallamme ja tahollamme olimme avaamassa tuota kehitystä ottamalla ratkaisevan askeleen Euroopan neuvoston jäsenyyteen.

Mutta kun tätä kehitystä pyrkii kylmäästi arvioimaan, voi tietysti sanoa, että monenlaisten toiveiden osalta joutuu olemaan hyvinkin varovainen ja miettimään, onko tämä tietyllä tavalla tasapainoisesti alkanut kehitys Euroopassa suistumassa jollain tavoin raiteiltaan. Kun sanoin näin, tarkoitan sitä, että vuosi sitten tuntui siltä kuin läntinen sisämarkkinakehitys ja itäinen perestroika olisi- vat avaamassa tasapainoista yleiseurooppalaista kehitystä, sille näkymiä. Mutta tänä päivänä tuntuu pikemminkin vahvistuvan sellainen kuva, että se Eurooppa, joka on syntymässä, on kovasti Brysseli-vetoinen (Ed. Aittoniemi: Saksalaisvetoinen!) Eurooppa, johon muut kytetään ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa luokassa. Ensimmäisessä luokassa — ed. Aittoniemi — ovat ainakin EY:n vanhat ydinvaltiot ja kyllä se suuri Saksakin osana niitä. Toisessa luokassa, niissä, jotka eivät nyt aivan puupenkeillä joudu matkustamaan, tuntuisivat olevan ne maat, joihin Suomi kuuluu ja jotka ovat Ees-järjestelyä EY:n kanssa rakentelemassa. Jollain tavoin kolmanteen luokkaan tuntuvat tässä kehityksessä jäävän ne itäisen Euroopan maat, jotka ovat nyt perestroikan myötä uudistumassa.

Minusta, herra puhemies, on sellainen kehitys, joka ei ole Suomen etujen mukainen, se, että syntyisi tällä tavoin eriarvoisia ryhmiä Eurooppaan. Suomen etujen mukaista olisi kyllä toimia sen puolesta, että tämä kehityksen hyödyt voisivat mahdollisimman tasaisesti jakautua. Siinä mielessä tietysti meidän kannaltamme on tärkeitä, voisimme-

ko meille niin tuttua Etyk-mekanismia vahvistamalla laajempaa yleiseurooppalaista kehitystä voimistaa. Jos onkin ollut niin, että viime vuosina Etyk järjestönä on jollain lailla jäänyt taustalle ja menettänyt poliittista merkitystään, tämä olisi ollut ehkä oikea arvio vuosi sitten, niin tänään voimme todeta, että Etyk selvästi on väline, joka on saamassa uutta terästyä. Kiinnostavaa on, että tässä on selvästi avautumassa sauma, jolla Etykin tyyppistä yleiseurooppalaista ajattelua voidaan Euroopan neuvoston toiminnan kautta edistää ja vahvistaa.

Edelliset puhujat ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että Euroopan neuvoston pääsihteeri Lalumière täällä käydessään korosti sitä mahdollisuutta, että Euroopan neuvosto voisi organisaationa ottaa hoitaakseen Etykin ns. kolmannen korin. Mitä tämä tarkoittaa ihan operationaalisesti? Se tarkoittaa sitä, että Euroopan neuvoston ihmisoikeustuomioistuin ja koko se järjestelmä, jolla ihmisoikeuksien täytäntöönpanoa ja kunnioittamista valvotaan, voitaisiin asettaa kaikkien Etyk-maiden käyttöön.

On myös kunnianhimoisempia suunnitelmia. Ed. Elo mainitsi siitä itävaltalaisen sosialidemokraatin Peter Schiederin aloitteesta, joka viime viikolla tehtiin ja joka lähtee siitä, että Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous voisi tarpeen tullen laajentua ainakin väliaikaisesti kattamaan kaikki Etyk-maat ja tällä tavoin luoda sen parlamentaarisen ulottuvuuden Etykille, jota on kaivattu. On selvää, että jos Euroopan neuvosto onnistuu laajentumaan, ja siltä näytetään, että se voi onnistua, koko Euroopan kattavaksi, silloin tällainen järjestely jää ikään kuin ylimenokauden järjestelyksi ja varmistaa sen, että pitkän päälle Euroopan neuvosto, sen parlamentaarinen yleiskokous, on yhtä kuin Etykin eduskunta.

Mutta tätäkin kunnianhimoisempia ajatuksia on esitetty. Minusta on kiinnostavaa kiinnittää huomiota siihen, että Neuvostoliiton ulkoministeri Shevardnadze maaliskuun alussa Moskovskije Novosti -lehdessä esitti suunnitelman, joka piti sisällään sen, että Euroopan neuvoston kaikki elimet, jopa Euroopan neuvoston ministerikomitea eli siis Euroopan neuvoston ulkoministereistä koostuva elin, voisivat muodostua pysyväksi Etykin elimeksi. Tämä siis tarkoittaa, että tämä neuvostoliittolainen kanta, jonka kaikuja on

ollut havaittavissa myös Ruotsin hallituksen hiljattain antamasta säännöllisestä ns. utrikesdeklarationista, on jollain tavoin entisestäänkin avaamassa Euroopan neuvostolle yleiseurooppalaista perspektiiviä.

Jos tässä tilanteessa ajattelemme, että Suomen etujen mukaista on vahvistaa tämän suuntaista kehitystä ja että meillä on perinteisesti kokemusta Etyk-järjestelyistä, tässä on tietysti avautumassa aktiivisuuden paikka niin suomalaisille parlamentaarikollegoille kuin Suomen hallituksellekin. Siinä mielessä voi sanoa, että kun Suomen parlamentaarinen valtuuskunta on viikonvaihteessa matkustamassa Strasbourgisiin ja tämä tapahtuu vuosi jäseneksi liittymisemme jälkeen, se on hyvä ponnahduslauta tämän kaltaisten ajatusten esittämiselle.

Mutta ennen muuta se on nyt luomassa hyvät puitteet tasavallan presidentin ensi keskiviikkona, tasan viikon kuluttua, tapahtuvalle esiintymiselle Euroopan neuvoston parlamentaarikoiden edessä. Se on Suomen tasavallan presidentin mahdollisuus esitellä suomalaista ulkopoliittista ajattelua ja toimintatavoitteita laajalle eurooppalaiselle ja vaikutusvaltaiselle kuulijakunnalle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan.

9) Hallituksen esitys n:o 40 rikosten yhtymistä koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Rikosten yhtymistä ja rangaistusten yhdistämisestä koskeva voimassa oleva rikoslain 7 luku on varsin selkeä, yksiselitteinen ja helposti tulkittava. Tätä lukuahan käytetään tuomioistuinikäytännössä silloin, kun henkilö on tuomittavana useammasta kuin yhdestä

rikoksesta samalla kertaa tai eri kerroillakin kuitenkin siten, että rikokset, vaikka myöhemminkin esiin tullessa, ovat kuitenkin tapahtuneet ennen kuin tuomioistuimien on annettu asiassa jostakin rikoksesta päätös.

Rikoslain 7 luvussa tunnetaan nykyisin sellaiset käsitteet kuin ”jatkettu rikos” ja myös ”yksin teoin tehty rikos”. Jatkettu rikos tarkoittaa usean eri rikoksen ketjua, jotka katsotaan tunnusmerkistöltään saman rikoksen jatkamiseksi. Yksin teoin tehty rikos taas merkitsee sitä, että henkilö on samalla teolla toteuttanut useita rikoksen tunnusmerkistöjä. Näissä tapauksissa rangaistus tuomitaan siten, että se, että jatkettuun rikokseen sisältyy useita eri tekoja tai että yksin teoin on toteutettu useita tunnusmerkistöjä, on raskauttavana asianhaarana teon rangaistusta arvioitaessa.

Eräs muoto rikoslain 7 luvussa on se, että henkilö on tehnyt useita eri rikoksia, joista jokaisesta täytyy tuomita oma rangaistuksensa, jolloin rangaistusten yhdistämisestä on kysymys. Se tarkoittaa sitä, että raskaimmin rangaistavasta rikoksesta otetaan pohjarangaistus ja siihen lisätään enintään puolet muista teoista johtuvista rangaistuksista. Käytännössä kuitenkin nykyisin lakia on tulkittu siten, että pohjarikokseen tuomioistuin lisää vain yhden kolmanneksen muista rikoksista tullevista rangaistuksista.

Jos oikein muistan, 7 luku käsittelee myös sitä tapausta, jossa toinen teko on tehty sen jälkeen kun toisesta on jo tuomittu rangaistus, jolloin mitään yhdistämistä ei tapahdu, vaan tekojen rangaistukset lasketaan täysimääräisinä yhteen.

Olen odottanut mielenkiinnolla rikoslain 7 luvun uudistusta erityisesti siitäkin syystä, että kun valiokunnassa on käsitelty tämän eduskunnan aikana useita sellaisia lakeja, jotka kuuluvat rangaistusprosessiin, on usein viitattu siihen huomauttaessani tietyistä epäkohdista, että asia korjaantuu silloin ja silloin, kun rikoslain 7 lukua uudistetaan. On puhuttu myös, että ns. reaalarangaistusjärjestelmä toteutettaisiin samanaikaisesti kuin 7 luvun uudistus. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että tällaista ehdotusta tähän lakiin ei sisälly eikä tämän lain yhteyteen.

Pyrin välttämään hallituksen esitysten arvostelua. Kuitenkin ministeri Vistbacka on jättänyt varauksen tähän lakiin sen eduskuntakäsittelyä varten. Näin ollen toimin pelin

hengen ja sääntöjen mukaisesti puhumalla muutaman sanan siitä, miksi näin on tapahtunut ja mitä kohtaa arvostelu erityisesti koskee.

Rouva puhemies! Tämän lain kaikkein vaikeimmin hyväksyttävä kohta on 7 luvun 2 §. Kun edellä esittämälläni tavalla rangaistukset aikaisemmin yhdistettiin siten, että pohjarangaistukseen lisättiin enintään kolmasosa muista rangaistuksista ja rangaistuksen kattona rangaistuksia yhdistettäessä oli 15 vuoden raja, rikoslain 7 luvun 2 § muuttaa asian oleellisesti. Tämän jälkeen ei tunneta enää yksin teoin tehtyä rikosta eikä myöskään jatkettua rikosta eikä rangaistuksia yhdistetä enää aikaisemmin mainitsemallani tavalla. Tämän lain mukaan siirrytään ns. yhtenäisrangaistusjärjestelmään, jolla vaikka sadan rikoksen ketjusta tuomitaan yksi yhteinen rangaistus tuomioistuimen harjunnan mukaan.

Tätäkin asiaa vastaan ei sellaisenaan olisi mitään, mutta kun sitten katsotaan rikoslain 7 luvun 2 §:ää, niin se asettaa rangaistuksen määrälle kohtuuttoman suuret rajoitukset siten hyväksyttynä kuin hallitus sen on esittänyt.

Jos on esimerkiksi sadan varkauden ketju, sata erillistä tekoa, on saatettu tuomita neljän, viiden, jopa kuudenkin vuoden rangaistuksia ketjurikollisuudesta. Se ei enää ole mahdollista tämän lain mukaisesti, koska nyt rikoslain 7 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan varkausrikoksista, on niitä miten paljon hyvänsä, voidaan tuomita enintään 2,5 vuotta rangaistusta.

Minun mielestäni asia on pahasti pielessä. Kun aikamani tutkin Lounais-Hämeessä erään sianhoitajan —sikamainen ammatti, mutta varmasti mielenkiintoinen —tekemiä rikoksia, joita oli 51 varkautta, niistä tuomittiin pohjarangaistuksena 8 kuukautta, kaikista 50 muusta muistaakseni 2 kuukautta kustakin ja sen jälkeen ne yhdistettiin siten, että tähän 8 kuukauden pohjarangaistukseen lisättiin 1/3 näiden muiden rikosten rangaistuksista. Yhteisrangaistus oli 3 vuotta 7 kuukautta. Tämä tekosarja sellaisenaan ei mielestäni ollut mitenkään erityisen törkeä.

Tämän lain mukaan, mikä nyt on eduskunnan esittelyssä valiokuntaan lähettämistä varten, tämä ei ole enää mahdollista, vaan vaikka rikoksia olisi 200 varkautta usean vuoden ajalta, maksimirangaistus tulee ole-

maan enintään 2,5 vuotta vankeutta edellyttäen, että rikoslain kokonaisuudistuksessa nyt hyväksytään 1,5 vuoden maksimi varkausrikokselle. Nimittäin 2 §:n mukaan yhtenäisrangaistusta määrättäessä 1,5 vuoden maksimi voidaan ylittää vain yhdellä vuodela eli saadaan yhteensä 2,5 vuotta.

Jos on kysymyksessä ajoneuvovarkaudet, anastetaan parikymmentä erilaista ajoneuvoa, kalliitakin ajoneuvoja, vahingoitetaan niitä lyhyemmän tai pidemmän ajan kuluessa, rangaistus ei voi nousta 2,5 vuodesta ylöspäin eikä käytetä sitäkään, koska tuomioistuinhän ei maksimirangaistuksia yleensä käyttä. Rangaistus lieene korkeintaan puolentoista vuoden maisemissa.

Yksi esimerkki vielä. Kun nyt rikoslain kokonaisuudistuksessa ehdotetaan petoksen maksimiksi 2 vuotta ja tämän rikoslain 7 luvun 2 §:n mukaan tätä voidaan korottaa vain kahdella vuodella, kun yhtenäisrangaistus määrätään, merkitsee tämä sitä, että vaikka olisi sata petosta, joiden minä nyt puhun tietysti utopistisia lukuja yhteinen summa, joka niiden kautta on anastettu ihmisiltä, olisi vaikka 100 miljoonaa, rangaistus ei voi olla enempää kuin neljä vuotta vankeutta.

Kun jo tähän saakka näiden vuosien aikana rangaistuskäytäntöä on useiden eri lakien yhteisvaikutuksena alennettu merkittävästi, niin minun mielestäni rikoslain 7 luvun muuttaminen tuhoaa koko rangaistusjärjestelmän totaalisesti. Tässä mennään kohtuutoman pitkälle rangaistusten alentamisessa eikä tuomioistuimelle jätetä mahdollisuutta törkeissä tapauksissa edes kohtuullisen rangaistuksen tuomitsemiseen, vaikka yhteiskunnan vaatimus sellaista edellyttäisikin.

Tämä lakikokonaisuus rikoslain 7 luvun uusimisesta sekä siihen liittyvät erilaiset muut lakiehdotukset ovat muutenkin tavattoman sekavia, niistä on vaikea saada selkoa. On otettava huomioon, kuinka selkeä rikoslain 7 luku on ollut tähän saakka. Se on mielestäni tietyllä tavalla ylläpitänyt tuomioistuimissa hyvin tasaista ja yhtenäistä rangaistusjärjestelmää, sikäli kuin se on mahdollista. Kun tämä laki tulee käyttöön, tästä tasaisesta, yhdenmukaisesta rangaistusjärjestelmästä ei ole enää tietoakaan.

Joka tapauksessa ministeri Vistbacka on jättänyt varauksen juuri 2 §:ään, joka tarkoittaa maksimirangaistusten määrää, ja me

tulemme myös esittämään ainakin tältä osin muutoksia valiokunnassa. Se on silloin täysin pelin hengen mukaista, koska me olemme esittäneet asiaan varauksia.

Toivottavasti kun lakivaliokunnassa todennäköisesti tämän jälkeen jäädessäni sieltä pois taso huomattavasti paranee ja sinne tulee kihlakunnantuomari, kansanedustaja Joutsensaari, niin hän varmasti tämän asian ymmärtää paremmin kuin tällainen maallikko. Jos hän on asiasta toista mieltä, niin se on tietysti sitten hänen asiansa. Pääasia, että tämä laki tulee hyvin käsiteltyä ja tarpeelliset muutokset siihen tehdään sillä tavalla, että rangaistusjärjestelmä ei kokonaan Suomessa menetä merkitystään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

10) Hallituksen esitys n:o 42 erämaalaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys koskee kahtatoista erämaa-aluetta, jotka ovat valtaosin kolmessa pohjoisimmassa kunnassamme Inarissa, Utsjoella ja Enontekiöllä. Erämaa-alueiden pinta-ala on noin 15 prosenttia Lapin läänin ja noin 5 prosenttia koko maan pinta-alasta. Kuntakohtaisestikin tarkasteltuna suurista pinta-aloista on todella kysymys, minkä vuoksi haluan tässä tarkastella näitä alueita kunnittain.

Enontekiön kunta on pinta-alaltaan lähes Uudenmaan läänin kokoinen. Pinta-alasta esitetään erämaiksi 52 prosenttia. Enontekiön työttömyysaste on ollut vuosittain erittäin korkea, mikä pääosin on johtunut erityisesti talvimatkailun taantumasta ja olemassaolevien suojelualueiden asettamista rajoituksista palvelujen kehittämiseksi sekä luo-

miselle nykyajan vaatimuksia vastaaviksi. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että paikallisen väestön elinkeinojen ja yritysten toiminta sekä kehitysmahdollisuudet turvataan.

Länsi-Pohjan yrittäjät ovat esittäneet syvän huolestumisensa siitä, että kunnan kokonaispinta-alasta tulisi suojelun piiriin 90 prosenttia, jos erämaalaki sellaisenaan hyväksyttäisiin.

Maa-alueiden museoiminen heikentää kunnan alueella toimivien yrittäjien ja muidenkin enontekiöläisten elämisen mahdollisuuksia ja heidän elinkeinojaan. Yrittäjät korostavat erityisesti, ettei kaivostoiminnan aloittamista saa estää erämaailloilla. Enontekiön kunta ja yrittäjät vaativat myös kompensatiota valtiolta mm. siten, että saataisiin rakentaa laskettelurinne kunnan alueelle.

Ympäristöministeriö on mielestäni ollut täysin epälooginen, kun se on sallinut laskettelurinteiden rakentamisen Ounas — Pallastunturin kansallispuiston alueelle, mutta on toisaalta evännyt laskettelurinteiden rakentamisen Ounastunturin Pyhäkerolle, vaikka saman kansallispuiston alueeseen olisikin saatavissa laskettelurinteiden vaatima täydennysmaa-alue puiston välittömästä tuntumasta.

Enontekiön kunta korostaa edellisen lisäksi sähköhuollon turvaamista Neetokaittäin pienoisvoimalalla sekä aikaisemmista suojelulaeista aiheutuneiden haittojen korvaamista täysimääräisinä.

Inarin kunnan osalta tulisi suojelun piiriin erämaalain hyväksymisen jälkeen 64 prosenttia pinta-alasta. Ennestään on Inarissa suojelualueita 31 prosenttia pinta-alasta, ja nyt esitetään 33 prosenttiyksikköä lisää.

Erämaa-alueiden säilyttäminen vaikuttaa hakkuumäärien pienemiseen Inarin kunnan alueella siten, että 12 metsätaloustyöpaikkaa menetetään. Menetys tulisi luonnollisesti korvata. Inarin kunnan kannalta on erittäin tärkeää saada kuntaan Ylä-Lapin opastuskeskus. Samoin kunta edellyttää metsähallinnon toimesta tapahtuvaa virkistysrakentamista, reittien merkitsemistä ja alueiden huoltoa, nämäkin kompensatiiona menetetystä maa-alueista. Saamelaiskulttuurin ja saamelaisten perinteisesti harjoittamien elinkeinojen turvaaminen ovat myös kunnan vaatimuslistalla.

Lakiesityksessä esitetään Utsjoen pinta-

alasta suojeltavaksi 60 prosenttia. Kevon luonnonpuisto mukaan luettuna tulisi kunnan pinta-alasta suojelluksi noin 80 prosenttia. Utsjokilaisittain katsottuna ainut reaalin elinkeinoelämän kasvumahdollisuus on matkailuelinkeinon kehittämisessä. Utsjoen kunta ja useat utsjokilaiset ovat esittäneet koko erämaalakia hylättäväksi, koska laki esitetyssä muodossa toteutuessaan asettaa kunnan koko maa-alueen elinkeinoelämän kannalta mahdottomaksi hyödyntää.

Kuntalaisten mielestä kotitarvekalastus ja metsästys tulisi sallia ilman liian tiukkoja rajoituksia. Paikalliselle väestölle tulisi sallia oikeus liikkua maastoajoneuvolla olemassa olevia reittejä ja tieuria pitkin. Tuohan marjastus ja kotitarvekalastus sievoisen lisän utsjokilaisen perheen tuloihin. Utsjoen kunnan mielestä erämaalaki estää kunnan kehittymisen.

Valiokunnan onkin syytä kuulla hyvin perusteellisesti mainittujen kolmen kunnan asiantuntijoita mietintöä sorvatessaan.

Arvoisa puhemies! Lakiesityksessä esitetään, että Hammastunturin erämaa-alueelle saataisiin rakentaa tie Inarin ja Pokan väliseltä maantieltä Kutturin kylään. Toivon, että valiokuntakäsittelyssä lakiesitykseen voitaisiin edellä mainitun lisäksi sallia tien rakentaminen Vätsärin erämaa-alueella Nelimistä Paatsjokilaakson kautta Norjan Kirkkoniemeeseen sekä Puljun erämaa-alueella tieyhteys Nunnasen ja Lisman välillä.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Jääskeläisen puheenvuoro oli yllättävän kielteinen. Olen ymmärtänyt, että Lapissakin vallitsee melko pitkälle menevä yksimielisyys siitä, että erämaalaki tarvitaan. Erämaalaki tukee monella tavalla terveempää luonnon käyttöä, mm. porotaloutta ja muitakin luontaiselinkkeinoja. Minusta hallituksen ehdotus tältä osin ansaitsee kiitoksen ja myös sen takia, että erilaiset mielipiteet on ehdotuksessa sovitettu varsin tasapainoisesti yhteen.

Mielestäni olisi tärkeää, että tämä otettaisiin myös metsähallituksen omassa organisaatiossa huomioon siten, että Ylä-Lapin hoitoalue muutettaisiin Ylä-Lapin luonnonhoitoalueeksi, jolloin Ylä-Lapin hoitoalueen nimi muuttuisi vastaamaan paremmin niitä tarpeita, mitä tuleva käyttökin edellyttää.

Jossain määrin tätä ehdotusta tietenkin

voidaan kritisoida sen perusteella, että kaikkia niitä työpaikkamenetyksiä, jotka lain vuoksi aiheutuvat, ei ole riittävällä tarkkuudella kompensoitu. Tähän asiaan valiokunnan tuleekin kiinnittää huomiota.

Mielestäni Utsjoen osalta erämaalaki ei vaikeuta luonnon käyttöä eikä matkailua, vaan pikemminkin oikein hyödynnettynä tukee Utsjoen kunnan perinteisiä ja luontaisia elinkeinoja.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Jääskeläinen kerkesi jo pelkäämään, että erämaalaki hyväksyttynä merkitsisi laajojen Ylä-Lapin alueitten museoimista, niin kuin hän ilmoitti. Olen tykkänään toista mieltä tästä asiasta. Tässä on kysymys perustuvaa laatua olevalla tavalla Ylä-Lapin luontaiselinkeinojen turvaamisesta, ei missään nimessä museoimisesta. Sen sijaan ymmärrän sen, että jos ideana on elinkeinomielessä ainoastaan se, että matkailubisnekselle annetaan täysin vapaat toimintamahdollisuudet, niin kyllä ehkä ed. Jääskeläisen odotukset siinä katsannossa ovat oikeita. Mutta minusta pitääkin lähteä siitä, että paikalliselle väestölle, nimenomaan luontaiselinkeinojen harjoittajille, annetaan turva elinkeinonsa harjoittamiseen. Sitä erämaalaki hyväksyttynä merkitsee.

Ed. Jääskeläisen puheenvuorosta vielä toinen kommentti. Hän kiinnitti erityistä huomiota Utsjoen kunnan luottamushenkilöitten kannanottoihin. Meistä paikalla olevista varsin monet olivat ottamassa vastaan Utsjoen kunnan lähetystöä, ja lähetystön käynnin virallisen osuuden jälkeen oli vielä keskustelua vapaamuotoisesti. Kumpikin keskustelu osoitti sen, että valitettavasti Utsjoen kunnan edustajat eivät olleet ymmärtäneet laisinkaan, mistä tässä asiassa on kysymys, ja se on heijastunut sieltä tulleseeseen postiinkin hyvin monella tavalla ja nimenomaan johtanut kielteiseen asennoitumiseen hallituksen esitykseen.

Arvoisa puhemies! Täällä ed. Mattila kiitteli 7) asian kohdalla hallitusta siitä, että hallitus oli ryhtynyt hänen toivomiinsa toimenpiteisiin. Samoilla sanoilla kiittelen hallitusta ja erikoisesti ministeri Bärlundia siitä, että erämaalakiesitys on saatettu eduskunnan käsittelyyn. Tässä yhteydessä palautan mieleen sen, mistä tässä asiassa alun perin oli kysymys. Kaikkihan lähti liikkeelle siitä, että

joukko kansalaisryhmiä halusi Inarinjärven ja valtakunnan rajan välisen ns. Kessin alueen suojeltavaksi hakkuilta. Siitä käytiin laaja keskustelu tämän talon käytävilläkin. Keskustelu johti siihen, että hallitus asetti erämaakomitean ja komitea tuotti oman mietintönsä ja siihen sisältyvän lakiehdotuksen.

Hallituksen esitys seurailee hyvin tarkkaan sitä, mitä erämaakomitea ehdotti. Komiteanmietinnöstä pyydettiin runsaanpuoleisesti lausuntoja ja lausunnoissa kohdistettiin melkoista arvostelua lakiluonnokseen ja todettiin, että sitä voitaisiin merkittävästi parantaa. Hyvin mielenkiintoista on asenteellisesti ja valvutuneisuudenkin kannalta se, että yliopistot ottivat varsin reippaasti kantaa asioihin, ehkä kantaan sillä tavalla oman huolensa tulevaisuudesta.

Jos noista arvosteluista kaivaa keskeiset kohdat esiin, niin siellä on kaksi näkökohtaa. Ensimmäisenä on alueellinen ulottuvuus, siis se laajuus, minkä erämaalaki tulisi kattamaan, toiseksi se, millä tavalla metsiä sallittaisiin käsitellä. Alueellisesti on esitetty varsin perustellusti, että eduskuntakäsittelyn aikana tapahtuisi kaksi aluelajennusta. Toinen olisi Kessin eteläosa, ns. Vätsärin kaira, jolloinka erämaa-alueeksi muodostuisi se alue, joka ulottuu Paatsjokeen saakka etelässä, toiseksi, että Hammastunturin erämaahan liitettäisiin Peuraseljän kaira, joka on vielä täysin luonnontilaisena, hyvin merkittävä poronhoitoalue muun muassa.

Mitä tulee metsien käsittelyyn, niin hallituksen esityksessä niin kuin erämaakomitean ehdotuksissakin metsien käsittelyä luonnehditaan ilmaisulla "sallitaan luonnonmukaisen menetelmien käyttö". Tässä ongelman ydin piileekin, mitä tämä käytännön tasolla merkitsee. Se nimittäin käytännön tasolla merkitsee sitä, että kun metsät ovat harvoja jo luonnostaan, niin sieltä poistetaan ylispuuta siinä määrin, että metsän tiheys alittaa kriittisen rajan, jolloin kun tulee ensimmäinen Sanna- tai Mauri-myrsky, se kaataa tuon metsän alas. Näin on käynyt hyvin monella alueella. Siitä on luonnon näyttäjä vaikkapa Inarinjärven tuntumassa vaikka kuinka monta. Tämä on eräs sellainen näkökohta, jonka perusteella luonnonmukaisuusmenetelmä-käsittelyä tulisi täsmentää eduskuntakäsittelyn aikana, osoittaa, mitä sillä tarkoitetaan. Kun meillä täällä on ed. Ajo, ed. Laitinen ja

monta muuta metsätutkinnon suorittanutta, niin tämä asiantuntemus on toki otettava käyttöön.

Jos tämä näkökohta otetaan riittävästi huomioon, siitä automaattisesti seuraa se, minkä ed. Sarapää jo tavallaan toi esiin, nimittäin, että Ylä-Lapin hoitoalueesta todella pitää muodostaa luonnonhoitoalue ja samalla hakkuusuunniteltavalle tuolle alueelle määritetään aivan uudella tavalla, pienemmäksi kuin se nyt on, ja edelleen, että rahallinen tuottotavoite alennetaan merkittävästi nykyisestäään. Silloin asiat tulevat tasapainoon. Tästä automaattisesti seuraa se, että kunnille on korvattava a) työpaikat, b) verotulojen menetykset. Tämä on aivan selvä asia. Tästä jälleen kiitos hallitukselle, että eduskunnan käsittelyyn saatettiin pari viikkoa sitten luonnonsuojelulain muutos, jossa esitetään ne perusteet, joilla tämä korvaus tapahtuu ja myös taannehtivasti. Joten ne toiveet, jotka ed. Jääskeläinen tässä suhteessa toi julki, ovat menossa eteenpäin eduskunnassa.

Kiinnittäisin aivan erityistä huomiota siihen, että tähän alueeseen kohdistuu nyt paljon muita uhkia, jotka ovat erittäin merkittäviä, todella merkittäviä, jotka ratkaisevat itse asiassa sen, voivatko ihmiset siellä tulevaisuudessa elää. Näistä ensimmäisenä ovat Kuolan niemimaalta tulevat saasteet. Muutama päivä sitten valmistui ensimmäinen raportti ilman saasteiden kulkeutumismittauksista ja laskeumamittauksista. Olen saattanut tuon raportin Lapin kansanedustajien tietoon. He ovat voineet havaita sen mallin, minkä mukaan saastepilvet siirtyvät alueelta toiselle ja sitten eri alueille olosuhteista riippuen laskevat saasteensa.

Tämä on sellainen realiteetti, että se pitäisi mielestäni nyt ottaa kaikessa huomioon. Tämä tarkoittaa käytännössä mielestäni sitä, että me tarvitsemme suhteessa metsien käsittelyyn Pohjois-Lapissa taktisen aikalisän. Sen idea on omassa katsannossani se, että me otamme ensimmäisenä realiteettina huomioon sen, että metsät pyritään tuolla alueella säilyttämään kaikin mahdollisin keinoin. Se tarkoittaa sitä, että siellä siemenpuuasento on itse asiassa se metsä, joka sillä alueella tällä hetkellä on ja jonka tiheys on hyvin alhainen jo luonnostaan. Siellä männikkö uusiutuu männiköksi ja kuusikko kuusikoksi juuri tästä seikasta johtuen. Puiden

perintöaines on sitä ainoata oikeasta, joka tuolla alueella tulee toimeen. Sitä ei pitäisi millään tavalla vaarantaa.

Jos sen vaihtoehtona on se, että metsät kaadetaan pois ja sitten yritetään istuttaa tuolle happamoituneelle maalle uutta metsää, niin minä pahoin pelkään, että se homma tulee epäonnistumaan. Meillä on tällä hetkellä Sallasta Tuentsan alueelta kokemusta tästä, siis alueelta, joka on lähinnä nikkelikombinaatteja Kuolan niemimaalla. Viisi kertaa on istutettu männyn taimia alueelle, ja jokainen istutuskerta on epäonnistunut.

Tässä leikitään tulella kuvaannollisesti sanottuna. Tämän takia mielestäni suhtautuminen erämaametsiin täytyisi tällä perusteella muuttaa aivan radikaalisti. Me emme menetä yhtään mitään siinä, että pidättäydytään hakkuista totaalisesti ja otetaan aikalisä ja katsotaan, miten tästä selviydytään tulevaisuuteen. Se on turvallisın vaihtoehto. Se on kokonaisuuden kannalta paras vaihtoehto, ja se sopii erämaalain henkeen.

Jos myöhemmin osoitetaan, että voidaan turvallisın luonnonmukaisin menetelmin näitä metsiä käsitellä, niin siihen on tilaisuus myös myöhemmin. Se tilaisuus ei ole mennyt ohi, ed. Jääskeläinen, mutta teidänkin edustamillenne tahoille ne metsät siellä, missä niitä vielä on, ovat tärkeitä. Ed. Jääskeläinen, tähdennän teille sitä, että esimerkiksi Utsjoen Lapissa ihmisen toiminnan tulokseksi metsäraja on siirtynyt historiallisena aikana kymmeniä kilometrejä etelään. Se on realiteetti. Siis meidän pitää aivan erityisellä varovaisuudella suhtautua metsien käsittelyyn tuolla alueella. Se on paras turva tulevaisuudelle.

Ed. Ajo: Arvoisa rouva puhemies! Voi sanoa yleisesti, että esittelyssä oleva erämaalaki on tarpeellinen ja tervetullut periaatteessa. Se osoittaa tai ainakin yrittää osoittaa määrätyn perusturvan Lapin herkälle luonnolle ja metsille, mikäli muut tekijät, joista juuri Pulliainen mainitsi, eivät tule väliin ja estä sitä kehitystä. Myös tämä laki luo Lapin luonnonsuojelualueisiin tarpeellista yhtenäisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta ja loppujen lopuksi kuitenkin suhteellisen vähän aiheuttaa työpaikkojen menetyksiä, koska nämä alueet ovat varsin harvaan asuttuja. Pitää myös muistaa, että jos Lapista luonto turmeltu, niin se on aivan varma, että se on

loppu myös matkailulle. Tällä hetkellä vielä ei oikeastaan aavista, miten suuri valtti myös matkailulle tulee tulevaisuudessa olemaan tämä laki.

Mitä tulee metsäasioihin, niin en malta olla sanomatta, mitä luonnollinen metsätalous on. Jos mentäisiin vetämään kaavamainen raja siellä, niin se menisi varmasti metsään. Se epäonnistuisi täydellisesti. Minä sanon sitä, että se vaatii myös määrätyn osan tervettä järkeä metsätoimenpiteisiin, eli on sitä, että esimerkiksi jos on tuulelle altis rinne, mistä tulee vallitsevat tuulet, ja pitäisi tehdä siemenpuuhakkaus, niin en tekisi ollenkaan sitä, vaan antaisin olla sellaisenaan. Siemenpuuhakkaus on luonnonmukainen hoitomuoto järkevästi käytettynä, eli se on Lapissa paljon vähemmän puun ottoa, mitä esimerkiksi etelässä. Tietenkin se on riskialtis. Siis luontainen metsänhoito on järkevää toimintaa, jossa luonnon ehdot otetaan huomioon. Totta kai se vaatii myös luontosilmää, eikä kaikilta poropeukaloilta sellainen metsähakkuujohto onnistukaan.

Kuitenkin haluan tehdä muutaman tarkistuksen. Näissä kunnissa on sellaisia ihmisiä, jotka eivät ole porotilallisia eivätkä luontaiselinkeinon harjoittajia. He kuitenkin ovat tottuneet käyttämään näitä erämaita. Esimerkiksi tunnen monta henkilöä, joilla on jonkun erämaajärven rannalla kalakenttä tai kalamökki, ja siellä on suku käynyt vuosisatoja niin kuin omilla maillaan, vaikka ne ovat valtion mailla. Ennen vanhaan käytiin porolla siellä, ja nyt on ajoporoja erittäin vähän, ei paljon ollenkaan. Nyt käydään moottorikelkalla. Eli minä pitäisin kyllä suurena epäoikeudenmukaisuutena sitä, että nyt moottorikelkalla ajo kiellettäisiin tällaisissa tapauksissa. Minä pyydänkin, että valiokunnissa, kun lakia valmistellaan, otettaisiin tämä seikka huomioon. Tämä koskisi nimenomaan paikallisia asukkaita ja erityisesti niitä, joilla tällainen harrastus on ja ovat tottuneet sitä tekemään, ja en sulkisi myöskään pois muita ihmisiä, jotka ovat samoilla perusteilla asiaa harrastaneet. Tiedän monta sellaista, jolla on mökki siellä joko valtion vuokraluvalla tai muuten. Sitä oikeutta ei tulisi ottaa pois sen vuoksi, että voisi järkevällä tavalla kulkea, ei jalkapatikassa jaksa kymmeniä kilometrejä kulkea.

Vielä tällainen seikka: Kuvitelkaa, että on kaksi naapurusta lähekkäin, toinen on luon-

taistalouden harjoittaja ja päässyt sen lain piiriin ja on oikeus myös tulevan lain mukaan ja sitten on ihan tavallinen ihminen, jolla on aivan samalla järvellä mökki tai kalakenttä. Nyt tämä toinen saisi oikeuden ajaa sinne moottorikelkalla ja toinen ei. Siinä tapahtuisi kyllä melkoinen vääryys. Mutta jos näitä seikkoja sokeasti sovelletaan, niin tällainen saattaa tulla eteen. Siis ei tulisi olla niin kovin "kranttuja" tässä asiassa.

Olen myös tyytyväinen tuohon, vaikka Kessihän tietenkin on aika riskialtista aluetta ja nyt vielä tulivat nämä saasteet, jotka myös tappavat sitä, mutta kuitenkin väitän, että jos siellä järkeviä toimia harjoitetaan, niin se ei ole vaaraksi. Ennen vanhaan oli metsäpalot, nyt ei ole niitä, kuitenkin olen sitä mieltä, että sellainen järkiperäinen hakkaus omalla tavallaan vastaa ainakin lievää metsäpaloa eli kyllä liittyy luontoon, ja sitä alkoon kokonaan kiellettäkö, niin kuin tässä nyt on tapahtunut.

Arvoisa rouva puhemies! Kuten sanoin tämä laki kyllä tyydyttää, mutta se vaatii eräitä tarkennuksia.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ajo käytti hyvän ja ansiokkaan puheenvuoron. En kuitenkaan voi yhtyä niihin ajatuksiin, joita hän esitti moottorikelkkailusta. Tällä hetkellä Lapissa moottorikelkkailu on liian villiä, ja se tulisi ohjata sitä varten suunnitelluille reiteille. On aika kohtuuton vaatimus, jos erämaa-alueelle sallittaisiin vapaa kelkkailuoikeus. Sillä olisi erittäin kohtalokkaat vaikutukset mm. porotalouteen. Porotaloudessakin on herkkiä aikoja, jolloin kelkkailu ei ole toivottavaa. Vapaalla kelkkailulla ja kelkkojen väärinkäytöllä voidaan porotaloudelle aiheuttaa suuria vahinkoja. Sen takia minusta on aivan perusteltua rajoittaa erämaa-alueilla moottorikelkkailua ja ohjata se sitä varten varatuille reiteille.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan nimenomaan vastata ed. Pulliaisen täällä esittämiin asioihin. Hän moneen kertaan vetosi minuun ikään kuin olisin esittänyt jotain suuria tehohakkuita näillä alueilla sallittavaksi. Mutta en ole sellaista puheenvuorossani sanonut, vaan totesin, että hakkuumäärien pienentäminen on nimenomaan korvattava

niille kunnille, joissa nämä työpaikat mene-
tetään.

Sitten luonnonmukaisesta hakkuusta, josta täällä on puhuttu: On todella mielenkiintoista nähdä, mitä valiokunta asiantuntijoilta saa tästä irti? Kuinka monta kymmentä vuotta ajassa pitää mennä taaksepäin, ennen kuin ollaan siinä luonnollisen hakkuun tilassa? Mistä saadaan ne ihmiset ja ne laitteet, joilla tämä homma sitten hoituu? Se selvinnee valiokuntakäsittelyssä.

Ed. Ajo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanon ed. Sarapälle vain, että Lappihan on laaja maakunta ja näitä tavallisia ihmisiä ei niin kovin paljon ole harvaan asutuissa kunnissa. Minusta se ei kyllä porotaloutta vielä kaada, jos annetaan näille ihmisille sellainen oikeus erittäin tarkoin rajattuna, mistä saisi kulkea ja että pitää yhtä jälkeä ajaa eikä vahingoita luontoa, kun tämä talvella tehdään. Lapin ihminen on kyllä luonnostaan luonnonsuojelija, ei hän mitään raggaritöitä tee siellä metsällä, kun hän sinne pääsee. Tämä ed. Sarapälle vain, kun hänellä on ollut ehkä hiukan hätävarjelu liioittelua, minkä senkin tietysti ymmärtää, kun hän on poropaliskuntien puheenjohtaja, omaa alaansa yrittää suojella, mikä on ihan oikein.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä suuresti kunnioitan ed. Ajon tietämystä ja käsitystä siitä, minkälaiset olosuhteet Lapissa ovat. Mutta kyllä minun täytyy sanoa henkilökohtaisen kokemuksen perusteella, että moottorikelkan käyttö on hulvatonta hommaa tällä hetkellä. Siellä, missä on ne vähäiset mäntytaimistot, ne ajetaan sitlivoon nurin talvipakkasella ja oikaistaan moottorikelkalla just siitä, mistä mieli tekee, että tuosta nyt tällä kertaa ajetaan, 5—6 kelkkaakin rinnakkain, ja sillä tavalla jälki on uskomattoman pahan näköistä. Sitten kun ajetaan hirmuisen monta kertaa samasta paikasta, siitä seuraa se, että pakkaneen menee sen pakkautuneen lumen läpi kenttakerrokseen, polttaa sieltä kasvillisuuden, siis monivuotiset varvut, ja ne ovat sitten kesällä sellaisia ruskeita juovia tuolla maastossa ja hyvin pahannäköisiä. Kyllä moottorikelkkailu Lapissa pitää saada järkeville urille. Silloin kun se sallitaan, sitä tulee harjoittaa tiettyjä tarkoin määrättyjä reittejä

pitkin. Se on kaikkien edun mukaista, myös niiden, jotka ammatikseen moottorikelkkaa käyttävät.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Sain aiheen tämän puheenvuoron pyytämiseen ilman, että olin oikeastaan suunnitellut, kun ed. Pulliainen kehui hallitusta näistä ympäristönsuojelullisista toimenpiteistä Lapin osalta niin, että oikein häijyä rupesi tekemään. Minusta hallitus ei ole kyllä tippaakaan kiitoksen väarti niissä asioissa, mitä hallitus ja ympäristöministeriö ovat tehneet Lapin luonnon säilyttämiseksi.

Jos ajattelee, että me olemme nyt saamassa käsittelyyn erämaalain, niin se tapahtuu kylä Lapin luonnon kannalta erittäin kriittisenä aikana. Lähinnä jää kysymään, mitä vaikutusta Lapin luonnon kannalta tällä erämaailalla on, jos miettii niitä todellisia uhkia, joita Lapin luontoon tällä hetkellä kohdistuu, ja vaikutus on aika marginaalinen. Voidaan puhua, jos haluaa asiaa katsoa hyvällä silmällä, nimenomaan aikalisästä. Siinä yhdyn ed. Pulliaisen puheenvuoroon. Nimittäin kun tämänkin talven aikana on valtaiset määrät nälkiintyneitä poroja tullut Itä-Ruijan puolelta Norjasta Suomen puolelle, niin syynähän on, että sen puolen porolaitumet ovat Kuolan saasteiden vuoksi jo niin saastuneita, että siellä ei ole enää elintilaa.

Kiitos tämän hallituksen saamattomuuden me emme ole saaneet niitä ilmansaastemittausasemia sen vertaa pohjoiseen, että näitä ylimmän Lapin luonnon tiloja olisi päästy edes luotettavasti mittaamaan. Tämähän on tilanne. Sen vuoksi saattaa olla, että ne käsitykset, joita erämaalakiesitystä valmisteltaessa esitettiin siitä, mitä Lapin luonto kestää ja mitä ei, eivät enää pidä paikkaansa, vaan luonnon saastuminen on mennyt jo niin pitkälle, että me emme tiedä, mihin nämä luonnonmukaisetkin hakkuut esimerkiksi Itä-Inarin alueella johtavat. Sanon tämän sen vuoksi, että todella tutkittua tietoa ei ole olemassa. Meillä on sellainen valtiovalta ja hallitus, joka ei halua ilmeisesti tietää, ja saattaahan olla, että tieto lisää tuskaa.

Kuitenkin jos tätä erämaalakia katsoo, niin sehän on yksimielisen esityksen tulosta, ja sellaisena se on tänne eduskuntaan tuotu. Kyllä minäkin tämän esityksen pääpiirteittäin hyväksyn. Kuitenkin haluan myös esit-

tää tähän muutamia huomautuksia ja toivon, että laki- ja talousvaliokunta ottaa ne huomioon. Tässähän on eräitä lausunnonantajia, joista osa on ehkä periaatteellisempaa laatua olevilla perusteilla asettunut vastustamaan koko lakiesitystä. Tarkoitin tällä saamelaisvaltuuskunnan lausuntoa, jossa vastustetaan erämaalakiesityksen antamista sen vuoksi, että he katsovat, että nämä maat kuuluvat saamelaisille ja sen vuoksi valtiovallan asiana ei ole määrätä koko alueen käytöstä. Sitten siinä on pohjoisten kuntien vastustuksia. Se on sinänsä aika mielenkiintoinen asia, että erämaalakiesitys lähti Kessin hakkuiden esittämisestä ja nyt meillä on käsittelyssä lakiesitys, joka kattaa melkein pääosan Ylä-Lapista, mutta perusteluthan täällä muun muassa ed. Pulliainen aika hyvin toi esille, miksi tähän on päädytty.

Syynä käsittääkseni siihen, että esimerkiksi Utsjoen kunta vastustaa näinkin voimakkaasti erämaalain antamista, ovat ymmärtääkseni ne kokemukset, joita etelän virkamiesten ja pohjoisten kuntien ihmisten välillä on vuosien mittaan koitunut suojeluasioitten hoitamisesta. Ilmeisesti pohjoisessa pelätään, että tästä tulee taas sellainen laki, jolla tarpeettomasti estetään paikallisen väestön toimintoja, ja näinhän ei saisi olla. Kyllä sen harvalukuisen paikallisen väestön, joka pohjoisissa kunnissa asuu — tarkoitan sillä muitakin kuin poromiehiä ja luontaiselinkeinon harjoittajia, jotka kyllä aina ovat erityisessä suojeluksessa, kun tämän tyyppisiä lakeja tehdään, yleensä paikallista väestöä, ei sitä niin paljon ole — täytyisi saada kalastaa ja harjoittaa toimintojaan siellä ja liikkua entisellään, koska eivät nämä ihmiset ole luonnon uhkana.

Sen vuoksi näihin menettelytapasäännöksiin toivoisi todella joustavuutta, sillä kokemushan on osoittanut, että aina kun täällä etelässä laki tehdään, niin se käytännössä koituu pohjoisissa kunnissa semmoiseksi, että mitään et sitten ilman täältä annettua lupaa saakaan tehdä, ja tähän ei varmasti ole erämaalain tarkoitus. Lähtökohtana oli nimenomaan suojella alueita järjettömältä metsän hakkuulta ja siihen saada jonkinlaisia järkeä aikaan.

Ehkä lakiesityksessä on muitakin yksityiskohtia, joiden suhteen olisi huomauttamista, mutta ajattelin nyt lähete keskustelussa tuoda esille sen, että pääkysymyksen, miten Lapin

luonnon käy, suhteen laki valitettavasti ei kovin paljon vastauksia anna.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy tunnustaa, että odotin ed. Pokan asettuvan kovastikin vastustamaan niitä ajatuksia, jotka äsken toin esille, joitten keskeinen sanoma oli se, että metsien käsittelyssä täytyy nyt ottaa erittäin selvä aikalisä pohjoisella metsärajan tuntuma-alueella juuri niistä syistä, jotka puheenvuorossani toin esille. Ymmärrän äskeisen ed. Pokan puheenvuoron sillä tavalla, että hänkin Lapin kansanedustajana asettuu tälle kannalle, ja se minusta on erittäin merkittävä kannanotto ja tuki tälle linjalle, joka on mielestäni Lapille kohtalon kysymys tällä hetkellä.

Vielä tähdennän sitä, että ratkaisevaa on se, mikä ekosysteemin tila parhaiten tällä hetkellä puolustautuu Kuolan niemimaan saasteita vastaan, ja se on mielestäni sellainen metsä, jonka luonto on sille alueelle tuottanut. Sen takia niiden metsien pitäisi olla tällä hetkellä erityisessä suojeluksessa ja metsähallituksen asianomaiset virkamiehet tulisi siirtää luonnonhoitotehtäviin hakkuuasiamiehen tehtävistä.

Ed. Siuruainen: Arvoisa rouva puhemies! Suhtautuminen erämaalakiin riippuu paljolti siitä, minkälaista Lappia aiotaan tulevaisuudessa rakentaa, rakennetaanko moderni teollinen, nykyaikainen Lappi, jota välttämättä Lapin luonto ei kestä, vai pyritäänkö luomaan sinne luontaiselinkeinoihin pohjautuva moderni Lappi, jonka luonto kestä.

Omana kannanottonani haluan ihan muuttaman sanan todeta jo lähete keskustelussa lähinnä siitä kokemuksesta, että reippaat kymmenen vuotta sitten tein alueelta väitöskirjan, joka kattoi ei ainoastaan luontoon liittyviä asioita vaan myös saamelaisuuteen ja saamelaiskulttuuriin liittyvät asiat. Nämä kaksi kokonaisuutta nivoutuvat erittäin läheisesti yhteen. Jos nyt halutaan ottaa aikalisää Lapin luonnolle, on aivan selvää, että samalla otetaan myös aikalisää Lapin kulttuurille ja sille mahdollisuudelle, jota saamelaisuus ennen kaikkea Lapissa tulee olemaan. Nimittäin metsäluonto monivivahteisine piirteineen on kehikko myös pohjoiselle elinkeinoelämälle ja pohjoiselle kulttuurille. Toivoi-

si aivan tässä puheenvuorossa, että aikanaan ja lähiaikoina myös pohjoisimman Suomen kulttuurin osalta ja saamelaisuuden osalta voisimme käsitellä saman tapaista kokonaisvaltaista eteenpäin vievää lakiehdotusta, mikä luonnon osalta nyt on.

Nimitäin jos luonto tuhotaan Lapista, me edistämme siellä tuulieroosiota, josta aivan hiljan oli hyvin hälyttäviä tutkimustietoja, me viemme pohjaa luontaiselinkeinoilta ja siltä kokonaisuudelta, joka on rakentunut vuosisataisesti Lappiin ja jonkalaisella elinkeinopohjalla on vakain tulevaisuus, kun Eurooppakin on yhdentymässä.

Mikäli Lapin kohdalla ei tämän tyyppisiä toimenpiteitä tehdä, mihin erämaalaki tällä hetkellä antaa suunnan, ja Euroopan yhdentymisessä nimenomaan Lapin rooliksi tulee olla erilainen, olla tietyllä tavalla vetovoimainen, ja jos me avaamme pohjoisimman Lapin eurooppalaisten käyttöön ilman jo tässä vaiheessa otettavia aikalisäjä ja rajoituksia, me saatamme hyvin lyhyessä ajassa tuhota sen, mitä kansallisesti sinne omalla kulttuurilla voimme rakentaa.

Tähän lakiin liittyy toki, niin kuin suojeleluun aina liittyy, hyvin tärkeitä erityiskysymyksiä: Millä tavalla korvataan alueella menetettyjä työpaikkoja, ja millä tavalla luodaan alueelle uusia työpaikkoja, jotka pohjautuvat nimenomaan siihen kehittämissuuntaan, minkä nimenomaan erämaalaki tälle alueelle antaa?

Edelleen täytyy pitää huoli siitä, että lainsäätäjäällä on järkeä paikallisen väestön elämänehtojen kokonaisuuden huomioimiseen, niin että ne toiminnot, joita elämä Lapissa edellyttää, tämäkin laki tulisi sallimaan. Tähän tulee valiokuntakäsittelyssä erityisesti kiinnittää huomiota, kun laki- ja talousvaliokunta aloittaa asiantuntijoiden kuulemisen.

Ymmärtää hyvin, niin kuin ed. Pokkakinen totesi, kuntien vastustamisen, mutta minä luulen, että kuntien puolellakaan ei ole täysin selkiintynyt se, minkälaista elinkeinopolitiikkaa Lapissa aiotaan tulevaisuudessa harjoittaa, onko se hyvin luontoa kuluttavaa teollista elinkeinopolitiikkaa, vai onko se luontoon sopeuttavaa, modernia, nykyaikaista elinkeinoelämän kehittämistä, jota toivoisi myös Lapissa tulevaisuudessa olevan.

Mitä saamelaisuuteen tulee ja saamelaiden asemaan, saamelaisuuden osaltahan on hyvin

paljon tutkimuksia meneillään nimenomaan historiasta ja oikeudesta maahan ja veteen. Tässä vaiheessa, jos jääme odottamaan niitä pitkällisiä tutkimustuloksia ja siltä pohjalta lähtevää Lapin uudelleen järjestämistä, maaolojen ja maan käytön uudelleen järjestämistä, me tuskin pystymme säilyttämään erämaaluontoa sellaisena kuin saamelaiset sen luonnon omille elinkeinoilleen tarvitsisivat. Tämä antaa myös aikaa odottaa järkevästi tämän tutkimusjakson tuloksia. Ja lainsäädäntö ymmärtääkseni on Suomessa eduskunnan käsissä. Jos tutkimuksista ja projekteista jotain tulee sellaista, mikä edellyttää, että lainsäädäntöä muutetaan, niin siihen toki tällä salilla on aika palata.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

11) Ed. Törnqvistin ym. lakialoite n:o 32 laiksi tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kun täällä asianomainen edustaja ed. Törnqvist ei ole paikalla, haluan muutamana sanan tästä sanoa, koska hyvin usein asia on ollut esillä eduskunnan kyselytunnilla. Olen itsekin tästä hyvin usein kyselyt joko suullisen tai kirjallisen kysymyksen kautta, ja asia ei ole mennyt eteenpäin.

Tämä aiheuttaa perhepäivähoitajien keskuudessa hyvin paljon närää siitä syystä, että he katsovat olevansa eriarvoisessa asemassa kuin muut kansalaiset, koska heidän kulu- korvaustaan ei ole määrätty verovapaaksi.

Toivotan tälle lakialoitteelle hyvää menestystä valtiovarainvaliokunnassa, sen vero-

jaostossa, ja ilmoitan vasemmistoliiton kansanedustajana tätä kannattavani.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

12) Ed. Linnainmaan lakialoite n:o 33 laiksi eräitä tuotannollisia investointeja koskevista poikkeuksista liikevaihtoverolakiin annetun lain 3 §:n muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13. Valtioneuvoston kyselytunti on huomenna torstaina kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 16.51.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola

